

Св. Кирил і св. Мефодій

ISBN 83087282-59-6

ЗАГОРОДА

№ 2/33/02

Музичне Товариство в Зиндранові

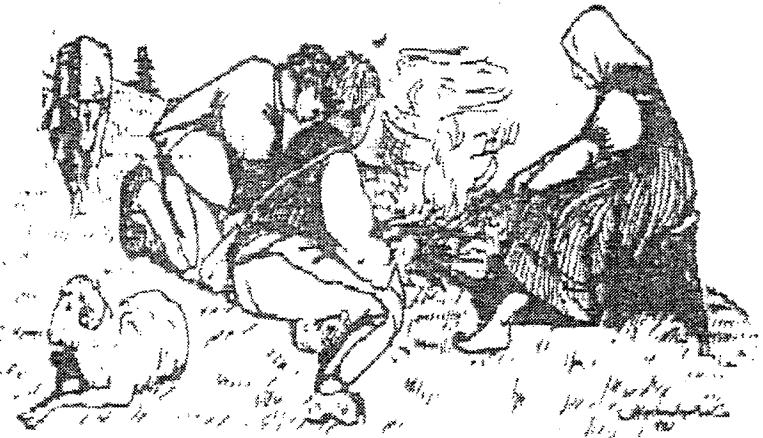

Towarzystwo Muzealne w Zydronowej

ZAHORODA

Загорода

КУЛЬТУРА, ІСТОРІЯ І ПАМЯТКИ
ЛЕМКІВ В ПОЛЬЩІ

Zahoroda

KULTURA, HISTORIA I ZABYTKI
ŁEMKÓW W POLSCE

Fot. na okładce: Artysta - malarz Dmytro Sołynko
Fot. tył okładki: obraz świętych w łemkowskiej cerkwi wc Lwowie Dmytra Sołynki

ЛЕМКІВЩИНА

Скалисты горы, ліси і потоки,
А медже нима – буйны полонины,
В долинах – села, де храмы высокы –
Прадавня наша рідна Лемківщина.

Як орлы гір, ту лемкы гордовиты
З прадавных віків гнізда свої виют,
В борбі за долю світлу не раз биты,
В пекельній праці мирно собі жыют.

З терпіньом зносят кривды і незгоды,
В молитвах тихих трудяться й співают,
Бо тримат їх дух правди і свободы
І тверда віра в щестя свого краю.

Бесмертна буд, зелена Лемківщино,
Тримайся вперто, мужній мій народе,
В борбі за правду здобуд свое віно,
Най вічно сонце ту над тобом сходит!

Василь Хомик.

СЛОВА ДО ЧИТАЧІВ Музейного квартальника “Загорода”

Сут теми і справы до шыршого і довшого нисаня і до бесіди о вишткім з жыття лемків так в рідних горах як і в ріжких краях світу де нас доля розметала.

Лем місце в нашім часописі дос мале, ограничене то хоц коротше хочеме дашто повісти до Милых Читачив.

Од чого зачати і што повісти? В споминах смутний тот час для нас як згадаме 55 – річницю акції Вісла – 1947 – і выгнання нас з Рідной Хыжы і Землиці. Лем самы жалі і плаканя нич не змінят нашой долі. Треба діяти в наші обороні і хоц кус кричати о наші кривід з домаганьем ей направліня в міру можливости в новых часах і в нові польські державі. Ту жыеме і ту мame мати рівны права культурывы і людскы. Як 55 років тому були “права” етнічной чистки нас выгнati то най в новых часах гарді званых “демократичных” найдесь право для нас вертати в рідны горы хто хоче. I таке право повинны нам дати державны власти.

Радує нас, же свідомый лемківский актив і ріжни лемківски организаціі так в Польщі як і в інших краях не заснули, же дос активні обороняют і плекают рідну культуру, яка творит одроджиня нашого жыття хоц і в трудных обставинах. Можна згадати юж в тім роци світовий Конгрес Русинский в Празі і Конгрес Світовой Федерації Лемківских Організацій “СФУЛО” в Києві.

Сут питаня Читачив і до нашой редакції чом св. Конгрес Русинів в Празі, а не в русинскім гнізді на Пряшівщині і чом Конгрес СФУЛО в Києві, а не на Рідні Лемковині?

Нам нелегко на то одповісти і пояснити, бо то залежне діяння од Організаторів.

Крім згаданих Конгресів юж за нами свята, фестивалі, імирезы, якы дарувал нам 2-гый квартал того 2002 року.

6. 04. – Ювілей 10 років Фундації Дослідження Лемківщины во Львові, на який запрошено і наше Музейне Товариство.

25 – 26. 05. “Кермеш” в Вильхівци на Дуклянщині і в тых днях 2 – ге Бенале в Креници.

8 – 9 . 06. Третій Всеукраїнський Фестіваль Лемківской Культуры в Монастирисках.

Три згадани імпрези не минула дощова погода. Але 48 – мий

Фестіваль в Свиднику на Пряшівщині і свято культур в Команчи і в Меджилабірцях в тім самім часі сонце аж перегріло.

Незгадаме наперед погоды на 11 – те свято в Зиндронові 13 – 14 липця, ани на свято в Ждини 21 – 23 липця. Ватряне свято Лемків на вигнаню в Михалові і свято культури бескидской в Мокрім кус пізніше в єдних днях – перша субота і неділя серпня.

Жычиме вшыткым імпрезам бездошвой погоды.

Даєме знати, же доля музею – скансену в Зиндронові змінятся на ліпше, бо Фундація Карпацка приділила поміч і обіцяна поміч на діяння музею з Міністерства Культури. Од 1. 06. затруднено провідника і консерватора в єдні особі і музей отворений на літні час для звиджаючих в годинах 9 – 16.

Зачато роботы консервацийно ремонтовы головно покритя будинків забытковых.

Комітет Організаційний 11 – го музейного свята “Од Русаль до Яна” просить Вшыткых хто прагне прити і подає скорочений програм.

Субота – 13. 07. 2002 р.

17 – Початок свята – зложыня квітів в місцях памятних на Музейні Загороді.

17.30 -Звиджаня музею, показ ремесла, выставы робіт народных творців, презентация выдавництв (при граню народних колективів)

20 - спітканя діячів культуры і запрошеных гостів, дискусія – “Лемківска культура тепер і ей будічність в новых історичных обставинах”.

21 - Людовий фестин – цілу ніч.

Неділя – 14. 07. 2002 р.

9 – 12 Служба Божа в церкви св. Николая.

Звиджаня музею

14 - Привітаня Гостів і Участників свята (Сельский Будинок)

14.30 Част артистична – колективы з Польщі, Словакії і України

20 - Закінччия свята

Додатково:

Конкурсы - лемківской пісні для діти, молодежы і старших - історія регіону лемківского.

Лотеря і іншы гры.

Oрг. Комітет.

О МУЗЕЮ ФЕДОРА ГОЧА І НЕ ЛЕМ

Был ём в Гочовим музею не раз. Што пару років го одвиджам. То єдно з найбарже чудовых місц на нашій лемківскій мапі а його Газда то єдиний в своім роді чловек. Лемко твердий як гірський бук, а при tym веселій, гостинний і як мало хто привязаний до нашой Лемковины, ей культуры і традиции. Його заслуги для нашого Народу трудно пречыслити і прецінити. Музей є штораз крахший і барз прикро ся мі чытало в “Загороді”, же Гоч повідат, же не ма юж силы ним ся занимати. Не дивую ся. Коли съпівал з нами в “Лемковині”, а было то в роках 80-тых, не был юж товды наймолодший (а гнеска юж і я не наймолодший). Виділо ся мі, же го знам. Приїджжал автом (і то не “малюхом”), мал мурувану плянтарву хыжу, при ній приватний музей, родину в Канаді. Єдным словом – Паниско. По роках прочытал ём його аутобіографічну книжку і аж мя за горво стисло. Якуж гірку долю мал за молоду tot “Паниско”. Доля моего Няня тіж была драматычна і tym лекше пришло зрозуміти Гоча. Все был мі близкій, яко колега з ансамблю, але по тій книжечці зробыл ся мі дуже ближчій. Зачал ём барже цінити того, чого ся в жытю доробил і што вдял, бо мунич само легко не пришло. Каждый час ма своіх герояў, а они – такы як мі Нянько ци Гоч были Героями часу найтруднішого. Часу военного і повоенінного. Такы люде як Він, Ярослав Трохановкій ци Петро Муранка повинни жыти вічно і в добрым здоровью. Повідат ся, же неє люди незаступленых, але то неправда. Не виджу что бы мал по них прейняти паличку і робити тото так як Они.

Кілько треба мати силы, жебы “для ідеі” тилько здіяти в тамтых страшных часах і ѹцы доробити ся дачого в жытю. Гнеска молодым ся так не хце робити а юж напевно не задармо.

По мойому Музей Гоча повиден прейняти єден з Його Сынів. Страх бо давати го в інчы руки. Для Гочовой родины то є не лем Музей, але і найцінніжша родинна памятка. И най бы така остала. Ромко то поважний хлоп і напевно того не змарнуете. Молодшого не знам, але коли подибний до Няня, або Браты – то неє страху. Гочови жычу, жебы ѹцы принаймі з пятдесят років і в добрым здоровью сам попровадил свій музей.

Хтіл бым ѹцы однести ся до декотрых думок Пана Я. Швяглы в дописі “Дорога до дому”. При кінци был там заклик – медже

інчима до Стоваришиня Лемків – організуйте “круглий стіл”. Заклик розумний, але того що Пан Швягла написал скорше – юж не так.

Скорше бо пише Пан Швягла так:

“Всім відомо, що в Словаччыні лемки поділені на Українців і Русинів. Цей поділ зумисно стимулюють деякі чиновники”.

Гм, ми - Лемкы в Польщі – тіж подибні поділены. І тіж певні тот Пан так о нас повідат за нашыма плечами. Зрештом пие він тіж і до нас безпосередньо – о чым нижче.

Яких то чиновників Пане Швягла мате на думці? Певні Словацьких – но бо коли то є на Словакії... В Польщі певні польських – но а на Україні в таким разі то юж напевно українські чиновники “стимулюють цей поділ” бо тіж там, на Закарпатю, парусот тисячи люди має ся за Русинів а не за Українци?! А юж найліпше, найвыгідніжше оскаржити о вшытко Росіян. Москва винна вшыткуму і товды кождий з Вас щасливий. Никого ся не вразило і никому не наразило...

Бою ся, же Ваше знання в тий спрів є жадне. Повтаряте дурници за деякима Вашыма чиновниками – а то замыкат нам дорогу до буд якой дискусії, ци тим барже, вспілробітництва. Або тіж знаете добри “що ест гране” але бесідуєте так, бо інакше бы ся Вам оны Вашы чиновники могли добрati до скоры. Результат заєдно такі сам. Неє ниякой можливости порозуміння. Покля будете повідати публичні такы річы - вшытко єдно zo страху ци з несвідомості яка є правда – не може быти медже нами ниякой бесіды.

Ідме дальше – ту юж каменик до нашой, стоваришиньової загородки.

“Чи потрибні в Польщі Обєднання Лемків і Стоваришиня Лемків,

врешті не булоб це бідою для лемків якби вони працювали на одну ідею, спільно не роблячи між собою різниці, усвідомляючи що вони з одного коріння, від одной мами – Лемківщини.”

І зас, здавало бы ся чудова думка, лем приляпнути, але...остає “дрибне” питання – на яку ідею – Пане Швягла? Ясне, же по Вашому на українську бо яку інчу – циж не так?

А як мы ся не мame за Українци? То што товды???

І то не за справом нияких “чиновників” – лем за то, же так чуєме в наших серцях і розумах. Так чули нашы Родиче і Дідове.

І тіж не з несвідомости – як ради певні гварите, бо освіту мame барз часто високу, а гісторию Кыївской Руси (і в загалі історию) тіж думам, не гірше од Вас знаме. І таких, што думают так як мы є тысячи.

Што товды? Маме право быти такым кым хцеме – ци ні?

Отже “Ту є пес загребаний”. Ділит нас ідеа. Мы Лемкы в значиню народу і ани Вы, ани ниякы чиновники не годны того змінити, хоц ся декотры барз уж довго і барз міцно старали (і старают), жебы з нас зробити а то Поляків, а то Словаків, а то Українци – а мы ани “to” ани “це”. Ми Лемкы - лем. За предвоєдном назвом Руснаки. Отже барз мі близка думка о єдній ідеї. Хоц якы “чиновники” прибуют додавати до мена Лемко другій, а часом і третій член. Творят Лемка – Поляка, Лемка – Словака, Лемка – Українця. Як легко спостеречы то tot другій член нас вшыткых ділит. Одшмарме го і от мame “одну ідею” яка нас може єднати. Коли бо одшмариме tot перший член – o што барз іде декотрим Полякам, Словакам і Українцям – то што нас буде лучыти? Яка ту може быти єдна ідея???

А ци потрибне в Польщі Стоваришиня Лемків? Думам, же Пан Швягла знає, же його питання є реторичне. Як бы не было потрибне – то бы го не было.

Обєднання Лемків то є практичні продолжыння Обєднання Українци і не може становити ниякой альтернатывы для Лемків што ся за Українци не мают.

Сут лем дві можливости порозуміння. Перша то tota, што ём єй віжше представил. Лиште си дома другы члены і придме до бесіды лем на платформі лемківства (русиньства?).

Друга - дуже ліпша – то признайте публичні (а принаймі не негуйте), же існіє окремий нарид лемківскій (ци русиньскій) і сідайме до одного круглого стола як рівноправны партнёры, якы мают си за дороге штоси ім вспільне і хтят на тий ніві вспілробітничыти. Коли Вас ани на єдно, ани на друге не стати – то будте здрави і не чыпляйте нас більше. Не поплітайте, же хцете вспілробітництва ображаючы нас такой попри тым.

З лемківским поздоровинъом

**Ярослав Горощак
(рядовий) член Стоваришиня Лемків**

ВАРШАВСКЫ ДНЫ ЛЕМКІВСКИ

Так зме привикли, же лемківски імпрезы одбываюць ся лем в лемківских середовищах так на Лемковині і на західніх землях. Аж ту в самym столичным місті Варшаві в днях 15 – 17 марта в поміщнях Готелю “Громада” і Академії Музичний зорганізуваны зостали Варшавскы Дны Лемківскы.

А вшытко тото одбыло ся завдяки др Михалови Сандовичови – Ведучому Фундації Спомаганя Лемківской Культури “Рутеніка”.

Імпрезі патронувал Віцепрезидент Варшавы Р. Мікліньски.

Отвореня Днів през М. Сандовича одбыло ся в пятницю о 17 годині, а потім двух выстав. Перша то 40 фотографії і краєвидив з околиц Креници запрезентувана през знаного лемківского фотографіка Семана Барну.

Конференция прасова

Друга то вистава малярства на котрий експонувано образы найвекшых наших малярів – Епіфана Дровняка і Юрия Новосільского і іншых артистів котры офірували свои працы на аукцыю.

Пруч вистав в голью вказано дуже фільмів на лемківскую тематику. Вечером проходила конференция пресова на котрий М. Сандович представил ціль покликаня Фундації. Редакторів інтересували крім того такы справы як: повороты лемків на рідну землю, навчаня лемківского языка, церкви котры сут головным свідоцтвом лемків в Карпатах і іншы справы. На звіданя редакторів одповідали представители Фундації: др М. Сандович, др Олена Дуць – Файфер, Петро Трохановскій і В. Дзядик.

В суботу до полудня час призначено на семінар “Никифор і Новосільський – лемківски маляре”.

Запрошений на семінар проф. Яцковскій не приіхал, але за то повністю заступила його Данута Врублевска, котра чудово оповідала про Никифора. Так тепло і щиро, же аж коло серця зробило ся тепло, а слеза обмыла око. Пані Врублевска повіла між іншым: “То велькі гонор і велька приемніст для мене товаришыти в ядри того свята і бесідувати о велькых малярях – Никифори і Новосільским.

Іх стежкы были ріжны, а однако сут собі близкы, лем Никифор того не знал, а Новосільські знае. Никифор намалювал кількасіят тисяч малых і велькых прац. Дякуючи обом мистецтво того краю розширило собі граници”.

Пані Врублевска повіла, же ей уйко (ціж маляр) зазнайомил ся з Никифором і купувал од него малюнкы, так, же в ей родині нашло ся близко 200 прац. Тота коллекция буде преказана Фундації – повіла Пані Проф. Врублевска.

Сама памятат Никифора зо шкільных років як іздila до Креници. Потім поіхала го одвидіти але был юж хворий.

Выставка фотографі

По доповіді Пані Врублевській, Петро Трохановський (грал Никифора) ствердил: “По так чудовим оповіданю чловек єст маленькі. Никифор як маляр дає дороге свідоцтво о нас Лемках, жебы нас віділи іншы. Кохал лемківську землю і до ней вертал, аж му дали спокій. Нас вигнало раз і юж зме не вертали. Никифор зостане симболовм велької любови до нашої землі, нашої долі і недолі”.

Доповід про Новосільського виголосив Марек Титко з Krakова, автор праці о Новосільському. Доповід його була монотонна, часто критична і мало інтересуюча. Автор акцентував брак становчости в Новосільського так як што ходит про віросповіданя як і походжыня, а головно народніст.

Пан Титко повіл, же Георгій Кіпрян Новосільській хрещений був в греко – католицькій церкви, потім ходил до костела римо – католицького, а в 1958 р. взял шлюб в церкви. В остатніх роках бесідувал, же все був православним.

Як што ходит про національність то в 1940 р. в документах написал, же єст українцом, од 1962 р. подавал своє походжыня яко польске, а аж в 1987 р. в газеті виявил, же його нянько був Лемко.

Др Олена Дуць – Файфер повіла, же в інтервю награным в 70 – річницю проф. Новосільській повіл, же його правдивом країном єст Лемковина.

В суботне пополуднє був час на презентацію лемківської літератури. Стричу провадила др Дуць – Файфер. Госцьом і рецензентом був знавця і приятель лемківської поезії проф. З. Сятковські, котрий ствердил, же: “Лемки мають поезію ліпшу як бы ся можна було сподівати, беручи під увагу іх ситуацію”.

В теплих і похвальних словах оповідал о поезії таких авторів як: П. Мурянка, О. Дуць – Файфер, В. Грабан, С. Мадзелян, Т. Кузяк, М. Зърулко, Р. Хомяк і іншы.

Потім О. Дуць – Файфер рецитувала вершы зо своєго збірника ”Мій світ”, а П. Мурянка рецитувал і співали “А тепер смутно нам в Карпатах”, “На воєнне”, “Шковронечку мій”.

Вечером в Академії Музичний одбыл ся концерт на котрий пришло близко 500 осіб. Вступне слово виголосил др М. Сандович витаючи гостів і публику. До проваджыня концерту заангажовано актора Богдана Потацкого, котрий в барз теплих словах оповідал о лемках і іх культурі. І повіл: “Штоси єст в тым, же так захоплює нас іх діло. Істория обышла ся з нима окрутні і за то велька любов того народу до языка і культуры варункує іх істніні”.

Концерт був тіж посвяченій нежыючому велькому Лемкови Ярославови Полянскому. Декотры называют го лемківським Кольбергом.

Моттом концерту була пісня “Глян Боже оком на Лемковину”.

В перший частині виступил фольковий ансамбл “Древутня” з Любліна під керівництвом Петра Зрюлкі.

Конференция прасова

Ансамбль барз ся подабал, а оплескы публики не позваляли ім зыйти зо сцены.

Друга част концерту на зasadі контрасту опералася на традицыйний музыци і лемківскым співі. Ансамбль "Руснакы" – бо о нім мова – створено на протязі двух місяців, а до приготування іх до выступу заангажовано двух музиків зо Львова. "Руснакы" заспівали: "Я до леса не піду", "Як я спала на сене", "В гаю зелененъким вода тече", "О верше мі верше", "Світ місячку світ" і іншы.

Гіст з Україны, соліста, Акцен Турхан заспівал "Полетіл бым на край світа", "Гей біда мене жене" і іншы.

На закінчыня хор заспівал "Глян Боже оком на Лемковину".

В недільне пополудне в готелью "Громада" одбыла ся аукцыя образів з которой дохід предназначено на потребы Фундациі "Рутеніка".

В. Дзядик.

ІІ МЕДЖЕНАРОДНЕ БІЄНАЛЕ ЛЕМКІВСКОЙ КУЛЬТУРЫ

Уж другій раз в днях 25 26 мая было організоване Бієнале Лемківской / Русинской Культуры.

В суботу о год 11 пред офіциальным отвертьом імпрезы на цвінтари в Креници участники Бієнале вшановали памят нашого світовой славы маляра Епіфана Дровняка. Kvity на гробі Никифора положыли организаторы свята. На цвінтар пришло дост дуже люди. Были серед них священники, запрошены гості і члены церковных хорів, которы заспівали "Христос Воскресе".

А пак кус выше на горбку в православний церкви Св. Володимира проходил концерт церковных хорів. В програмі выступили: хор місцевой церкви, хор Катедры греко – католицкой з Мукачева і жіночий хор парафії православной з Орябины што на Словакії. Жаль, же не міг прихати хор діцезильний зо Санока.

Офіціального отвориня ІІ Бієнале в салі Новой Піяльни доконал Андрій Копча, ведучий Стоваришия Лемків. Но і

Молитвы і зложыння kvitiv на гробі Епіфана Дровняка - Никифора

Хор з Орябины

розпочал ся виступ "Лемковини" під диригуваньом Ярослава Трохановського – сина бывшого диригента. Маме надію, же ансамбл в нових обставинах однайде своє давне місце.

В перерві концерту одбыла ся важна подія. Петро Трохановський (Мурянка) за дотеперишний 30 річний доробок творчий зостал лавреатом літературной премії А. Духновича. Тым способом Петра нагороджено Русинским Медведьом і грошовим додатком, якого фундатором єст Штефан Чепа. Про тот важний ден памятал ціж Бурмістр Крениці Ян Гольба, котрий одзначыл Ювілята першим Золотым Гербом Крениці.

В дальший частині суботнього пополудня виступила Юlia Дошна, были виступы ансамблів як: "Заруба" з Нягова і фольковий ансамбл "Серенча". Вечером театр Руской Бурсы "Терка" представил спектакль К. Чайковского і П. Мурянкы "Земля кличе".

В неділю участники Біенале мали можливіст видіти чудовий концерт Підкарпатского Народного Хору з Мукачева під диригуваньом Михайла Алмаши.

Хор з Мукачева

В неділю была друга приемна урочистист в котрий взял участ проф. Сятковскі, мило бесідувал між іншыми про формуваня ся свідомости лемківской. А вшытко тово было з нагоди промоції новой книжки др Олены Дуць – Файфер "Literatura lemkowska w drugiej połowie XIX i na początku XX wieku". Были квітки для Пані Олены і "Многая літа"

Дуже оплесків зобрал ансамбл "Скеюша" з Хомутова під керівництвом Катерини Романяковой. Ансамбл представил обычай свячина паскы та обычаі весільны. Не забракло ціж співу.

Цікавий был ціж виступ групы "Весна" з Пряшова і членів Театру ім. А. Духновича, котри представили три гумористичны сценки. Публика нагородила іх голосними оплесками.

Были Гості і з Львова як делегация Фундациі Дослідженя Лемківщины під веденьом головы - Ярослава Швягли. Од Рады Музейного Товариства в Зинранові на Біенале – завитал голова Рады - Фецьо Гоч.

П Біенале можно оціняти в ріжных аспектах. Най тово роблят тоты, што ся на тым знают.

B. Дзядик

АДАМЧАКОВЫ О СВОІМ ЖЫТЮ

Оповідають подружья Адамчаковы

Андрій Адамчак і його жена Ольга живуть в Івано-Франківську. Обоє ща вродили в Тильові, Андрій в 21-ім, Ольга (з дому Кукуляк) в 27-ім році. На початку 45-го року іх родини переселили до сушыдних сіл в Миколаївській і Кіровоградській областях. Скорі іх родини вертають ща зас до Галичини на Тарнопільщину коло Трембовлі. Там в 48-ім році взяли шлюб. В 50-ім році іх одтамтиль переселили в Харківську область. В 62-ім році зас ща вертають до Галичини і осідають в Івано-Франківську. Доля Андрія зложила ща так, же з самого початку війни воював в росийській армії протів німців, був тяжко ранений, комісуваний і находив ща в Середній Азії. По війні нашов своїх родичів в Кіровоградській області.

АНДРІЙ: По школі дали ня ща вчіти на коваля до Жъмігорода. Там єм ща вчів і там в коваля єм жив, бо до Тильови було сімнадцет кільометри. На неділю і свята ходив єм домів на ровери, што мі праві тогди купили. Заплатили за мою науку 200 золотих. Коваль був поляк оженений з лемкіньов, мав двоє дітей. Три роки єм ща вчів, але ковалем єм не робив, бо юж пришли німці.

ОЛЬГА: Наша ху́жа була в вищінім кінци, по правій стороні, як ща ішло до Барвінка. Мій тато, Кукуляк Гриц, в родині був найстарший. Дідо загинув на австрійській війні, а баба ща зостали з пятерома дітmi, тай ща мусіли будувати, бо ху́жу мадяре спалили. Як діда на війні забили, то рік о тім бабі не давали знати, бо було пятеро дітей і ща бояли дати повістку. Пак баба за діда діставали ціле життя пенсію. Тыж давали пенсію дітом до вісемнадцет років. Повідав тато, же як перший раз дістали пенсію, то гроши принесли в мішку, бо за рік ща назберало дуже і діти ща барз тішали, а він плакав, бо був старший і розумів, же то за іх тата, што на війні згинув.

Як Тильову, в першу світову війну з дому вигнали, то в дорозі баба з дідом – вояком ща стрітили, але бесідувати ім дозволили лем пят минут, і то так, жебы єдно до другого было обернено

плічіма, так же на себе не могли смотріти. Баба були втяжки і дідо той дітины николи не відів. Тоти пят минут були остатні в іх спільнім життю. І зостала ща з діда лем фотографія. Баба все ща наню смотріли і плакали. Она вісіла на скіні і хто до нас приходив, то кождый ща звідував: "Хто то такий гардый на тій фотографії?" дідо быв в войску якимся старшим. Тогда з пятдесят хлопів вибирали лем дісят до войска. І так з тым дідом, што быв лем на фотографії, баба прожили трідцет років і гмерли по тій війні.

А тогди, по тамтій війні, як ща вернули з дітми до Тильови, то за туту пенсію зачали ставити з татом ху́жу і помалы газдувати. Пак зме мали коня, шестero – десятеро худоби, було 15 гектари поля і 7 гектари ліса. Татово зато, же дідо загинув на війні, дозволили одкрити склеп (трафіку).

Моя мама була з Тиршаны од Гуликів, гварили до них до Федори. Було іх вісем сестер і єден брат. Пят пішло до Америки і там ща пооддавали, а три ща oddalo до Тильови. Брат ща зостав дома на газдвіци, жебы ща зберегло прізвиско.

Мама, як ходила до школи, то ща сподабала єдному парікови і ща хотів з ньюв женити, але його родиче схотіли велике віно, а они такого віна немогли дати, бо було дуже дівок. І ту пришов з Тильови мій тато і хоц вітця не мав, але віна не хотів. Як подали на заповіді, то кшондз обявив в церкви, же такы а такы женят ща, як хотісі штосі має протів них, то най приде до церкви і повіст. Тот паробок стрічат маму і просить ей, жеби взяла заповіди назад. А мама му гварит: "Єдно, же твої родиче велике віно запросили, друге, же він нема вітця і нич одня не хоче. Як бы я му такий стыд зробила, мене бы Бог покарав, мы дали на заповіди. Ты ща не гнівай, але я му не годна одмовити."

Я вироста коло своїх родичів, алем николи не віділа, жебы єдно на друге даколи гаркло. Може дашто мідже собов і мали, но так, жебы діти не чули і не віділи.

АНДРІЙ: Як пришли німці, хотів єм піти вчіти ща до Львова, але там на вокзалі зімала нас з Ванцовым Васильом міліція і послала на Донбас. Я попав до Маріуполя на фабрику і од тамтиль перед війнов (19 червця) взяли ня до войска. 19-го забрали, а 22-го – війна. Но і мене повезли на Балтійське море, бо ня призначали до флоту. Навет в Донецку нас юж обмундурували. 26-го червца

повезли нас через Львів на Мінськ, а там німці юж бомбардували. Нас зо стації одвезли до ліса, а пак, як перестали бомбардувати, повезли дальше. Але довезти до моря не годни були і нас вернули. Повезли нас до Курска, переобмундурували в загальновойскове і зачали нас вчіти. Мене дали до артилерії, в мінометний підрозділ. Ани місяць той нашої науки не було і на фронт. Я потрафив на Західну Двину. Там зме наступали ківка раз і ня легко ранило в ногу. В санчасти зробили мі операцію – витягли два осколки і достав єм одстав од своєї часті, тай пристав до іншої. Пак єм потрафив коло міста Торжок, там були велики бої. Там нас німець зауважив і бив понас з міномета. Ми були в якысім сараї, памнятам ішім вилитів на двір і єм впав.

Наша част пішла вперед, а мене підобрали інъша і взяла ня в санчаст. Там ня розобрали і гварят, же не мают чім забандажувати. “Возте мій противогаз, там сут три бандажы.” Лем ня забандажували і крічат, жебызме сідали на машини. Я на голе тіло вдів шинель і сів на верх на авто – ЗІС – 5. А то зима, я тяжко ранений на верху лем в самій шинелі. Хоц єм не пив, але тоді за кавалец хліба виміняв см палінки і тым єм ся кус розогрів. Так ня везли 60 км до Торжка. Там ня ліпше забандажували і посадили на колію. Везли ня шіст днів без перевязки. Пак єм вони з колії і гварю: “Або ня лишайте, або робте што хочете, але я дальше не годен так ити. Мое тіло смердит, колоня никто не годен лежати”. В Ярославі на вокзали вишмарили нас шестеро. Повіли, же по нас придут, але никто не приходив. Довго зме там сідили і чекали, а пак підышов до нас желізодорожник і ша звідав што мы за люде і чого там сідиме. Пак подзвонив і пришли понас автом і нас забрали до шпитале. Там єм быв два тижні. Од тамтыль повезли нас на Урал до міста Солікамска на ріці Кама. Там єм пролежав вісем місяци. Єден осколок трафив мі під ключіцу, а три влетіли під лопатку і до тепер там сут. Ту під ключіцу в середину раны запыхали мі при перевязках бандаж, а пак витігали на другий раз. Кождый раз, як го витігали, тратив єм памнят. И так ша того тягнуло понад три місяці. Пак, як юж зажило, зачали мі витігати осколок. Але не годни були витягнути і щіпали ключіцу, жебы бівшу дірку зробити. И так го витягнули.

Выписали ня зо шпитале в 42-ім році і ид сый ди хочеш. Україна була занята. Пішов єм колійов аж до Ташкента. А там було так горячо, жем там не годен быв быти. И там мі єден гварит: “Андрій, ход до нас в Алма-Ату, там тыж горячо, але не так аж, як ту.” Иду в Алма-Ату, а там ня не приписуют тай немам ди жыти. И в ночи идеме до саду і там спиме, яблок ша наїме, а в ден по мішті ходиме. Пак нас зачали імати і посиляти, ди ім було треба. Хотіли ня взяти охороняти тюрму, а я не хотів і пішов єм до воєнкомату і там ня послали охороняти почту. В тій охороні пробыв єм до кінця войны. Але скоро ша зачала война з Японійов і викликали ня до воєнкомату, там комісия признала ня годним і заберают ня на туто войну в складі НКВД, бо я кінчів шоферски курсы. Але чекали зме на авта, а авт довго не було. Пак раз пришов донас войсковый і ша звідує: “Ци ту сут такы, што не закінчіли школу, што робили на желізний дорозі, што мают три і бівш ранія?” Но тай ня записав, а пак пришло розпоряджыня – пустити нас домів.

ОЛЬГА: Небіжка баба, як єм пришла зо школы скривдженна, мі гварили: “Дітино, неплач, ліпше най тебе хтоси скривдит, лем ты жебы не робила никому кривды.” Нігдя того не забуду, все тово казали: “Просте Бога, жебы ша дашто не стало з вашої вини”.

Як пришли німці і робили дорогу через село, то молодых євріїв лишили, жебы копали корыто під ню. Баба напекли бандурок, привязали мі фартух і насыпали іх там. “Я вийду на дорогу – гварят – махну ті руков, як німец одыйде, а ты лет через дорогу до свахи і несмотр ди бандурки будут падати”. Я так робила, а пак єм ша через вікно смотріла, як євреї тоты горячі бандурки до кишин ховали і іли.

Вшыткых інших євріїв з Дуклі, крім тих, німці постріляли. Памнятам, як іх везли на одкритых автах до ліса, што міджи Тильзов і Барвінком. Перед тым ім гварили, же іх везут на Словаки, жебы зо собов забрали коштовности (гроши, цінності, золото). Як іх там привезли, то яма юж була викопана, п'ятсто люди пішло в туто яму.

Дідо Лийцюс віуз з ліса дирва і го не пустили, то він відів, як іх стріляли. Вшыткы ша розберали до гола і ишли над яму. Єдна

єврійка впала перед німцем і гварит: "Я іду над яму, лем мі тых моїх діти лиште". То були близнята до року. А він взяв іх за ножки і о дерево єдним і другим. То дідо зімлів і впав, а фурман го підняв і привюв до тямі, бо ша бояв, же як того будуть відіти німці, то і його застрілять.

Ми з татом пішли возом до Дуклі за товаром для склепу, то було ша здає, іші до того розстрілу. Но і пришли зме до Дуклі і видиме – іде німец з великим пском, і як раз в тот час виходить з дому дівка шыснадцет – шымнадцет років. Німец стрілив доньй і навет ша не посмотрів, ди она впала. Тато ша встрашив і батогом по конях. Пак тато довго ша не годен быв опамнятати. Я незнам, ці то була єврейка, ці не єврейка, лем знам, же перших стріляли єреїв, а пак дисяtkували юж вшyткx решта.

Як забили німця, то з околичних сіл з кождой дисятої хыжы стріляли человека. Тильова була кус дальше од Дуклі, то в нас не дисяtkували никого. Але як партизаны в Дуклі в ресторані забили двох німців зо пском, то нашли в них списки з людми для дисяtkування і з Тильовы. Правда, якося того не встигли зробити.

Тых дисяtkуваных вивозили до ліса міджі Тильовов і Тиршанов і там іх хоронили. Мого стріка Кукуляка М. взяли закопувати тых дисяtkуваных люди, він іх закопував і дуже плакав, напрощав ім ноги і руки, а пак полетів до ліса наламати чатини постелити під гмерльх до другої ями. Там го стрітили партизаны - словаки і він іх перепровадзював на Словаки. Він ша зостав в Польщі і зато пак діставав пенсію.

Німці, як пришли, то робили облавы - імали молодых люди до Німечіни. Приходили і до школы, бо таких, што мали 14 років юж заберали. Учитель, як чув, же облава, то нас розпушував. Шовтысова втікала до ліса на Дів і як ішла через ріку, то ша люд проламав і впала до води. Пак в лісі посідила, а то була іші зима – марец. На другий ден, памнятам, йий везли до доктора, а назад привезли нежыву. А мі зо сестров тато зробив дві пувалы і мы втікали зо школы і з торбами впыхали ша міджы totы пувалы, і зме там були, покиль ша скінчіла облава.

Памнятам, як розброєне словацке войско стояло в Тильові на луци огорожиній колячім дротом (они не хотіли воювати з німцями протів руских) і як одтамтыль вночі втікали. Тато знимав

зо ша лахы і давав ім - єдному єдно, другому друге, жебы іх не познали, і так втікали.

Добрі ша мі запамнятalo, як ша зачинав фронт. То было перед другов Матков Біжов. Найстарша сестра, што була oddана до Тиршаны, була в тяжy і мала скоро родити. Йий хтоси повів, же в Тильові люде іші сідят в хыжах і она через ліс, три кільометри, пішла донас. Але донас не дішла, бо зачала родити і пішла до татової сестры, до Лийцюся (звали до Петришного). Там в хыжи повно німців, а она родит. Оно з ньй просто выпало. Тот Михав, што ту жy в Франківску прилітів донас і гварит: "Настя вродила сына". А баба на тато гварят: "Но то треба попросити кшондза, жебы заран одкрыв церков і окстив дітину.

Юж падали кулі, вшyтко ша трясло, люде сідили по хыжах, бункрах і склепах, але піп пішов до церкви. В церкви не было никого, хоц было свято – Матка Біжа. Были лем кумове і я Кума ша бояла і со страху трясла, а кшондз йий гварит: "Небій ша, бо ты тримаш ангела на руках". З церкви дітину принесли донас, бо матір юж була в нас.

На другий ден лем ша кус розвиднило, зачали падати кулі і бомбы, вікна в хыжи повыпадали і мы ша сковали до бункра. Ківко зме там сідили – не памнятам, дос довго, же тата сестра, што вродила дітину, скотіла пити, а баба гварят: "То я піду дохыж і принесу йий пити". І пішли дохыж, взяли пити, виходят, а ту бомба, взрыв. Прилетіла до бункра, хпла на нього і зачала крічати. Люде ша позлітали і зачали одкопувати завалений бункер. А самольотів так было, же неба не было видно, они метали бомбы на німецкы танкы, што стояли за тритью хыжов однас. Нихто бы о тім, же нас завалило, незнав як бы не тата дітина. Она нас виratувала, бо сестра скотіла пити і баба вишли з бункра. Покиль нас одкопали, то дітина юж была нежыва на руках. Тыж быв нежывый сусід, Васенда Михав, іші паробок, 26 років мав. А його брата жену вytягли іші жыву, але доктор повів, же юж йий нич не поможе. То була жена Васендового Фиця. В тім бункри было дві родини - мы, Кукуляки і Васендовы.

Тоту дітину однесли зме дохыж, положили на стів, а сами зме пішли до ліса на Дів (гору). Добрі памнятам, як падали бомбы, а мы ша молили і на колінах ішли до потока. Три дні там зме були,

пак руски воякы одвели нас до Завадки, бо они знали, ди не замінувано

В Завадці зме були шьост ниділь. Спали зме в боїску. Домів не було права ся показати. По фронті, як зме пришли домів, то зме не годни були познати, ди наша хыжа стояла. Хыжа згоріла і дітина згоріла. Ліпше як бызме тулу дітину лишили в бункри, тіло Михала шьа зостало в бункри, то зме го поховали. Як зме шьа вернули зо Завадки, то зме жили в півниці в своїй тети - іх хыжа дотепер стоїт. Доних гварили до Ватральки. Тепер в тій хыжи єст поча. Тоді на вирші руски мали шпиталь, а мы - дисят родин жили в півниці. Іли зме по фронті бандурки, бо до фронту люде не встигли викопати, то шьа зостали на полі. I хоц зимля була страшні зрыта ямами од куль і бомб, мы копали, навет як шьніг падав, змітали зме го і копали. З той півниці в 44 - ім році перед Новим Роком переселили нас до Росії (на Україну).

Єдних тилівців дали до Кіровограцкої області, других до Миколаївської, але в сушыдны райони, так што мы єдни з другими шьа сходили. Раз донас до Лондави пришов яксый незнайомий мі паробок, што бішыідував по росийськи.

“Мамо, што то зо єден тот паробок, што так чісто по росийськи бішыідує? Вы го не знate? – звідую ся мамы. “То Андрій Адамчаків, він юж пят років, як пішов з дому, быв на войні і одвік од своєї мовы” – гварят мама.

АНДРІЙ: Нашов єм свою родину в Кіровоградській області. Пришов єм там, а наши люде одтамаль втічут. В нас быв кін, але взяли го до колгоспу. Ми хочеме коня взяти, а нам го не дают. Вночі зме свого коня вкрали, а рано пришов голова колгоспу і хоче го взяти. Мама стала в стайні з сокыров і го не пущат. А він тоді до мене, як до воїскового гварит: “Твоя мати ня хоче забити”. А я му гварю: “А чом там лізеш? Там твогонич ние.” I він забрав шьа і пішов гет. Тото село звало шьа Розчеховка.

ОЛЬГА: З Росії зме ішли так: Тато, як зме шьа мали одтамтыль выберати, продав корову, але шьа бояв, же як шьа отім довідають, то шьа додумают, же хочеме одтамтыль втікати і нас не пущат. То тато ня лишив з коровов в Геричакових, а купцьови повів, жебы корову взяв через три – штірі дні, як нас там юж не буде. Я шьа зостала там тулу корову кормити, пак купец корову взяв, а я з

Геричаковима пішла до стації. Ішли зме 30 кільометри піше, дві торбы єм несла в руках, а єдну заплечіма. Тота стація шьа звала Помочна. Там быв товарний вагон і зме там ночували і ждали колії. Підплачували зме то єдного, то другого урядника стації, а як підходила колія, то він диси щезав, а іншы нас зганяли. То було перед самим Новим Роком, підышла до нас місцева баба і повіла, же як шьа там на стації зостанеме довше, то нас можуть обробувати і позабивати і взяла нас до себе. Там з нами були Геричаковы, Михалючка, Ганя Турковска. Но мы в той газдині сідиме на підлозі, а они стрічають Новий Рік. Нам шьа робит жаль і плачеме. На другий ден вшытко пяне і вдає шьа нам шьости на підножкы. Дві неділі зме шьа доберали одтамтыль до Тарнополя. То було з 45-го на 46-й рік. Граница юж була закрита і домів шьа вернути було неможливо. Сперли зме шьа коло маминого брата, што быв 8 кільометри од Тарнополя. Одтамтыль взяли нас до себе Ващаковы, што жили в Трембовлі. Нашли нам там яксыу роботу, а ту заходить до нас Кардаш і гварит: “Я гнескы пішов шьа приспати, а мі гварят, жебы за 24 години забрав ємся одтиль назад до Дніпропетровска”. I мы шьа так того встрашили, же зме пішли з Трембовлі на Выбранівку. То було невеличке сильце (хутір) і в нім юж жило ківка родин з Тильови. Полякы одтамтыль пішли до Польші тай хыжи зостали шьа порозні, але без вікон, без двери, а ту зима. I там зме осіли, там нас присипали. Тато постарає шьа о корову і коня тай зме якоси газдували. На Выбранівци з нами були Адамчаковы, Антоновы, Кирпанів Андрій, Комерничін Ваньо, Михалишыны, Мізювы, Няньців Мікула, Процканины, Турковськи, Шыхного і іншы тилівці.

Там на Выбранівци зме шьа з Андрійом поженили. Шлюб зме брали в Підгайчіках, бо на Выбранівци церкви не було. Мы тепер, два роки назад, там були, бом дуже хотіла быти в Підгайчіках – 50 років перешло, як зме там брали шлюб. I до церкви зме ходили тай по тій нагоді дали зме подяку...

I так зме там газдували, а в 50 – ім році пришли нас вшыткых одтамтыль выганяти до харківської області. До нас пришли і знимають верх з хыжи, пак входят дохыж і хапають ладу. А Андрій гварит: “Ти што думаиш, же там бандеровец сідить?” Они його втяли, але надлітів голова сильрады і дали сый спокій, бо ім повів, же

Андрій єст інвалідом войны і же юж пят років єст його замісником. Виселяли нас нібы зато, же то хутір, а на хуторах люблят бандерівці быти.

Там нас привезли під голе небо. Андріїв отець, Адамчак Адам, як того відів, то люг на землю, витяг ша і на другий ден гмер. То было 14-го червца.

Нас розділили на дві часті – єдних дали до центра села, а других за село. Но і там ша нам позволили будувати. Там ді ми були – були Турковські, Лазорчіни, Жъвіринські, Шыхного, Ядловські, мої родиче – Кукулякови і Яким Адамчак.

Сестра моого мужа Андрія жыла ту в Івано-Франківську і в 62 році написала: “Андрій, приход ту, бо ту будуть розвалювати хыжу, то дістанеш квартиру”. Ми ту пришли, а тогу хыжу не розвалили (она стоїт до гнеска). І ми взяли план і ша зачали будувати. Але Андрій лівов рукав робити не годен, то я мусіла хыжу тринкувати. Тринкувати см знала, бом тринкувала, як зме ставили хыжу в харківській області. З роботов тогди ту було тяжко. Я думала, же може піду диси в швайну фабрику, або майстирню, бом знала шыти і вышывати, в Тильові люде дуже вышывали, але не було там місця. Пак ём пішла робити до шпиталю санітарков. Частом плакала, бо було тяжко, тато ша зостав сам в харківській області, мав задуху. Потім пришов тыж ту і купив пів хыжы, той самой, в котрій жыла моя сестра. Тато быв з 1899 року і гмер ту в 1980 році. Як быв хворый, то приходив го священник сповідати. Тато му оповідав, же отець загинув на тамтій войні, а він быв найстарший і мав барз тяжку дорогу. А священник ша го звідує: “А тепер пенсію мате добру?” “Мам 45 рублів на нас двоє – гварит тато- але я мам штірі дівки і зятів. Они бы мі дали незнам што, лем жебы я міг жыти і ходити”. Пак як ём гвошла дохыж, кшондз мі гварит: “Я іші не відів, жебы отець так быв задоволеный свома дітими.”

Я мам троє діти – двох сынів і дівку, сім внуків і єдного правнука, што ходить до четвертої класи.

Мы з Андрійом юж стары, але бызме іші хотіли одвідіти свої сторони, свое село Тильову, лемківский музей в Зиндранові.

Записав в 2002 р. П. Кирпан.

СВЯТО ЛЕМКІВ ЛЬВОВА

“Фундація дослідження Лемківщини” 6 квітня сего року святкувала десят літ свого існування. На урочистіст, крім членів і прихильників Фундацій, пришли запрошені керівники лемківських організацій, поети, науковці, діячи культури Україны та гості з за границі.

Просторна саля Львівської організації Товариства охорони памяток історії та культури була заповнена.

Доповід про діяльніст ФДЛ за 10 років виголосив голова правління Ярослав Швягla. Фундація дослідження Лемківщини була зареєстрована 12 квітня 1992 року у Львівській міській раді. З перших днів існування ФДЛ започала активну роботу по вивченю і розвитку культури Лемків. В серпні 1992 року завершено будівництво Лемківської церкви святих Володимира і Ольги, яка стала осередком духовного і культурного відродження лемків. Згодом розпочато створення експозиції музею історії та культури Лемків, яку закінчено літом 2000 року. Започатковано видавничу серію “Бібліотека Лемківщини”.

За десят років видано три десятки назв лемкознавчої літератури зокрема: “Хто мы лемкы”, “Прізвища галицьких лемків XVIII ст”, “Визначний лемківський різьбар Михайло Орисик”, “Історія села Одрехова”, “Святкова незнищеність добра”, десят щорічників “Лемківский календар” та іншы.

Члени Фундації беруть участь у проведенні міжнародних наукових конференцій, симпозіумів культурно - масових міроприємствах фольклорно-етнографічних фестивалів на Україні та в Польщі “Від Русаля до Івана”, “Лемківской Ватри” в Ждині та на вигнаню в Михалові.

Члени Фундацій часто виступают на лемківську тематику в газетах, по радіо і на телевізій.

Барз тепло витали, запросили до президії і виступу гостей з Польщі Андрія Копчу Голову “Стоварищина Лемків” і Федора Гоча Голову Ради Музею-Скансену Лемківской

Культури в Зиндронові, які розповіли про роботу лемківських організацій в Польщі.

Щиро витали і високо оцінили роботу Фундації, писателі, науковці і діячи культури. Свято закінчилось зверненям до лемків активно діяти по збереженню культури лемків та одріджиня релігійного і культурного життя на Лемківщині.

Петро Лем

РЕЗОЛЮЦІА УЧАСНИКІВ УРОЧИСТОГО ЗАСІДАННЯ ФУНДАЦІЇ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛЕМКІВЩИНИ З НАГОДИ 10 – РІЧЧЯ ДІЯЛЬНОСТІ

Львів 6 квітня 2002 року

ПРАВДА ВОСТОРЖЕСТВУЄ!

Майже шість десятиліть виповнюється з часу депортациї лемків з правікової батьківщини, і час невпинно віддає цю жахливу і трагічну сторінку в історії нашого народу, залишаючи її відкритою раною вже кількох поколінь. Лише після здобуття державної незалежності України проблема депортациї лемків стала можливою для безкарного вивчення та об'єктивного висвітлення, створено сприятливі умови для просвітницької і культурологічної діяльності, знято перепони на міждержавних кордонах для бажаючих відвідати рідну землю. Депортациї українського населення з їх автохтонного краю дана осуджуюча політична оцінка президентами, демократичними урядами і парламентами України та Польщі. Однак до цього часу вона не знаходить свого юридичного вирішення стосовно депортованих громадян і членів іх родин. Не лише справою честі, а й доказом дотримання на ділі положень Декларації прав людини, принципів розбудови гуманного громадянського суспільства має стати це питання для новообраної Верховної Ради України.

Свій 10-річний ювілей діяльності Фундація дослідження Лемківщини, яка є одним із перших громадських об'єднань лемків у незалежній Україні, відзначає у період після

проведення у Львові восени 2001 року Всеукраїнського з'їзду лемківських товариств, який повноправно можна назвати об'єднавчим, і в час підготовки Світового Конгресу Лемків, що відбудеться у травні цього проку в Києві. В обох цих подіях, як і загалом у структурі лемківських об'єднань, помітно і значимо є участь нашої організації щодо консолідації сил і потенціалу лемківської громади, встановлення історичної справедливості, торжества правди.

Львівська Фундація дослідження Лемківщини за час роботи утвердила себе ініціативним осередком вивчення історії рідного краю, розвитку і популяризації лемківської культури, високопродуктивним колективом фахівців-подвижників, дієвим штабом конкретних починів. Першою самоствердною справою членів Фундації стало спорудження у серпні 1992 року Лемківської церкви святих Володимира і Ольги, яка стала духовним центром відродження лемківського поступу, єднання наших земляків. Велика виховна і пізнавальна роль подкладається на створену експозицію Музею історії лемків, робота над якою має натхненно продовжуватись і надалі. Майже три десятки видань нараховує нині видавнича серія "Бібліотека Лемківщини", заснована на самому початку роботи Фундації і котра має вагомі напрацювання на перспективу. Члени Фундації активно співпрацювали з провідними фахівцями Інституту народознавства НАН України щодо виходу у світ двохтомної праці "Лемківщина".

Фундація дослідження Лемківщини у Львові стала гучною трибуною громадської думки, з якої палко лунає клич до дії для всіх небайдужих, потужним маяком-сигналом, що посилає позитивні пам'яті для всіх національно свідомих співвітчизників. Активно розвивалися ділові контакти, проводилися спільні акції з іншими громадськими організаціями, органами влади. До когорти побратимів-однодумців ми з вдячністю зараховуємо відомих сучасних діячів політики і культури: Михайла Гориня, Володимира Яворівського, Дмитра Павличка, Михайла Слабошицького, Романа Лубківського, Левка Різника, подружжя Ірину та Ігоря Калинців, журналіста Миколу

Миколюка і багатьох інших. Члени Фундації дослідження Лемківщини беруть активну участь у проведенні міжнародних наукових конференцій, симпозіумів, культурно-масових заходів, фольклорно-етнографічних фестивалів тощо. Багатогранні аспекти діяльності Фундації висвітлюються центральними і місцевими засобами масової інформації.

Звертаючись до високодостойної громади з нагоди 10-ліття діяльності Фундації дослідження Лемківщини, ми закликуємо всіх депортованих українців Лемківщини, Надсяння, Холмщини, Підляшшя, Любачівщини, їхні родини, діючі громадські організації домагатися визнання депортациї українців з Польщі у 1944 – 47 роках на найвищому законодавчому рівні – як злочину проти людства з прийняттям чіткої процедури реабілітації і механізму відшкодування завданіх збитків.

Виходячи із розуміння, що розв'язання проблеми депортациї лежить у площині міждержавних стосунків України і Польщі, уповноважуємо своїх делегатів на Світовий Конгрес Лемків ініціювати розробку відповідних документів для подання їх на розгляд Президентам, Парламентам й Урядам держав, визнаючи загальною метою діяльності лемківських громадських організацій набуття права депортованих та їх нащадків на розбудову Лемківщини на наших етнічних теренах за умови надання репатріантам належних земельних ділянок і виплати компенсації.

Фундація дослідження Лемківщини, оцінюючи результати 10-літнього періоду діяльності, визнає за необхідне подальшу активізацію своєї просвітницької роботи, більш грунтовне висвітлення проблеми депортациї у засобах масової інформації, залучення до наполегливої роботи молоді, вдосконалення організаційної структури та взаємодії лемківських товариств і громад.

**РАЗОМ МИ НЕОДМІННО ДОСЯГНЕМО ПЕРЕМОГИ
ЗАДЛЯ ТОРЖЕСТВА ПРАВДИ, ВО ІМ'Я РІДНОЇ
ЛЕМКІВЩИНИ ТА УКРАЇНИ!**

Принято учасниками Урочистих зборів.

КУС О ЛЕМКІВСКІ СТОРІНЦІ В “НАШІМ СЛОВІ”

Лемковино дорога

Лемковино рідна

Ти лемкам так дорога

Як и мамця рідна.

Дорога Редакцію “Нашого Слова”, просиме нам вибачити, же сой зас позволяме до Тебе написати бесідом нашого сева Полян короткий опис што ми тепер думаме о “Лемківскі Сторінці”. А думаме так, же завдяки той сторінці перше през кілкадцет років видаваня “Нашого Слова” на ті “Лемківскі Сторінці” зоставо товди барз дуже писаньом уратуваной од ціковитої загибели нашої прекрасної лемківської культури. Бо товди на ті “Лемківскі Сторінці” писаво – друкувало ся дуже ружних описів і тому подібного о руснаках – лемках и о предорогі прадідівські Лемковині. Як то сой лемки все на свої Лемковині богобойні жили, и не лем zo своіма блищима и дальшима сусідами лемками, але тиж и з поляками, жидами, словаками, циганами и тиж з другими народовостями. Як сой газдували на своїх гірських тяшках до обробляня газдівках. Як спрявляли крестини, весіля, погроби, кермеші, вечурки, ружни гостины и принятя, фестини и забави. Як барз уроочисті и святочні святкували вшитки неділі и свята. Як в кождім пості и во вшитки пісни дни барз ширі постили. Як виїзджали за велику воду за море до Америки, Канади, Аргентини, Бразилі и тиж до других там країв, а тиж до європейских країв на заробок грошовий. Як и тиж до сусідних сторін на Венгри заробити зерна. Товди то повставо дуже ружних прекрасних емігранцікіх пісень и співанок.

І хоц по другі світові війні били в Польщі барз тяшки часи до житя, то як зоставо розпочате видаваня “Нашого Слова” и в нім тиж “Лемківской Сторінки”, то як юж зме вспомнули, товди на ті “Лемківскі Сторінці” зоставо барз дуже писаньом утримуваной од ціковитої загибели лемківської культури.

Та пришво в 1990 р. яке таке полекшаня на понижених и зневолених в Польщі лемків, а з тим полекшаньом тиж пришво на превеликий жаль зо сторони Редакції “Нашого Слова” велике занедбаня “Лемківском Сторінком”, бо на ті сторінці тепер юж праві же барз маво ся пише о лемках і Лемковині по лемківски, а в тото місце сут заміщани ружни други описи на літературні мові українські,

котри праві, же нич або барз маво мають спільного з лемками и з Лемковином. И ци то не велика шкода, же так ся в Редакції “Нашого Слова” юж од довшого часу з “Лемківском Сторінком” діє. То на заувагу той Редакції пишеме, же в тамтих добрих часах для “Лемківской Сторінки” в наших Полянах “Наше Слово” передпвачуваво” 5 передпватників, а тепер юж лем ест двох. В Крампні тиж биво 5 предпватників, а тепер юж нее ани єдного. В Котани, Святківці, Святкові, Грабі и Ожинні биво понад 10 предпватників, а тепер зостав лем єден и в других ту севах ест таке саме. А причина в тім то тата, же “Лемківска Сторінка” перестава бити правдиво лемківском.

То подумайте сой добрі ци Ви там в Редакції “Нашого Слова” розважні поступуєте занедбуочи “Лемківску Сторінку” з єй правдивим призначеньном. Бо на нашу мисель ест то хibal чиса барз нерозважна діялніст на велику шкоду в ратуваню остатків прекрасной писаньом лемківской култури и то не лем лемківской але тиж и загалнай українской, полскай и словацкой. Бо білшіст лемків хibal знає же походят з корени Русі Київской, одкал тиж отримали прекрасну и правдиву віру Христову, лем же віками били як би клином всунени медже поляками и словаками и на штоден мали ліпшу можливіст як зо своіма на сході побратимами Русинами – Українцями. Заховуючи цівій час свою прекрасну прадідівську лемківскую културу, которая як тепер видиме ест з барз дуже сторін занедбувана и тим самим запропашана.

Лемкам тепер передовшитким на прадідівські дорогі Лемковині треба як найбілше уділити вшелякай помочи в ратуваню од цівковитої загибели прадідівської култури. Бо як лемки ся позбудут своєй дорогої лемківской култури, то товди юж и не буде лемків, а як не буде лемків то и запропаде правдива лемківска Лемковина, и ци не о тото ходит тим вшитким, котори не прихилні смотрят на лемків.

В тім ратуваню лемківской култури од єй цівковитої загибели хibal перше місце повидна заняти Редакція “Нашого Слова” на єй “Лемківскі Сторінці”, жеби tota сторінка става ся таком яком бива и перше, и тим самим жеби як найскорше ту на наши Лемковині поширити єй богате передпвачуваня и тогда лемки на свої прадідівські дорогі Лемковині будут ся што раз то барже почувати руснаками – лемками и правдивими спадкоємцями своєй вітцівско-дідівской Лемковини.

А же не знаме ци tot наш гнешній опис зостане заміщений – видрукуваний на “Лемківскі Сторінці”, бо ми там до Редакції “Нашого Слова” тиж перше висвали кілка других описів, котори часом не зостали заміщени – видрукувани на “Лемківскі Сторінці”, то одпись гнешнього опису тиж висиваме до Редакції “Загорода” в Зиндронові, жеби го там в власнім закресі для добра лемків и Лемковини в ціости використано.

То як завдяки вирозуміню редакторів вимінених часописів tot наш гнешній опис зостане видрукуваний в “Нашім Слові” на “Лемківскі Сторінці” або в “Загороді”, то ми вшитких читачів того опису запевняме, же ми пишучи tot опис мame лем на уважі ратуваня од цівковитої загибели нашої прекрасної лемківской култури, якой другой так прекрасной хibal нее нигде на світі. А же нам лемкам світ в тім ратуваню од цівковитої загибели той нашої дорогої і прекраснгой култури хibal барз маво помагат, то старайме ся ми лемки на тівко лем буде того ратуваня в наші можливости здійсняти.

Дай Боже того уратувати для добра нашим пришвим поколіньем лемківским, так ту на ті наші дорогенъкі Лемковині, як і тиж в світі.

НА ЛЕМКОВИНІ

Биво колиси на Лемковині
Лемки сой по своіому бесідували
До церковців сой ходили
И до Господа Бога щирі ся молили.

Биво так, биво так
Але ся вшитко збиво
Бо пришли лихи часи
И лемків по світі розогнали.

Тепер лемки на чужині
По ружних кутах ся бвукают
И о ліпши часи и долю
Всевисншного Господа Бога благають.

*Опис и вершик написано бесідом сева
Поляни, Крампни, Котане.
Танька и Гриц Бованко, Сево Поляни.*

ДАШТО О СЕЛІ ВІЛЬХОВЕЦ НА ДУКЛЯНЩИНІ

Перша згадка о селі єст юж скорше але в 1692 році поставлено першу церков яка була крита гонтами. Село закладали родини лемківські, а було іх 5 газдів, яки помеже себе цілій тут терен поділили на п'ять частин. Перше помеже себе вибрали шолтиса, бо част тутого села звала ся довго Шолтисілка, а решта звали Маринілка, Тенілка, Морякілка і Бугнілка. То шолтис переказал зо свого ґрунту парцелью під будову церкви, а звался Скородинський.

З тих років єст ищи камінний мосток, який лучіт церков з дорогов. Мосток тут єст поставлений на потічку званим Вільхівчик. Єст і ясін, який росне коло церкви. Потверджіньюм того єст ищи єден з трьох дзвонів який ся тут остал по другі світові війні з 1711 року.

Єден дзвін мусіли селяне oddати на контингент в 1940 році Німцям, мусіли го завести фуров до Змиогорода на командо. Середній дзвін ма быти закопаний з іншими річами деси коло церкви але старши люди давно померли на Україні і ныхто не зна вказати тутого місце.

Церков перша була з тріома банями аж до 1935 р. коли то ситуація змусила Вільховянів до побудування нової церкви. Тоту церков што єст тепер село ставляло само на взір першої вколо неї. В тім часі село юж будувало школу в 1934 р. і робили дорогу через село Ропянку до гори "Кичера" в сторону Дуклі і церков залишено тимчасово на зиму з двома банями. І так она остала аж до гнешніого часу. Церков і цмунтір єст огорожений камінним муром, який тиж треба бы поправити. Церков єст під званіом св. Николая, єст то перенесеня релікві з мощи до Барії 22 мая.

Іконостас з цілим комплектом ікон зостал знищений під час великих бойів в 1945 році де впала куля і одорвала єдно ціле угло церкви. З даху було зроблене сіто од кул і тоді радянські войска робили собі што хотіли. В середині зорвали підлогу і ту собі клали огниска.

По фронті зберализме жертву на ремонт церкви. Знаме же часи були тяжкі, люди жили бідно, бо одкаль мали мати гроши.

Пришол май 1947 р. а з ним акця "Вієсла", вигнано 16 родин і не помогли ім жадні польські метрики. Пришол зас недовго 2 серпень 1947 р. і лапанка хлопів до Явожна і з тих 12 газдів, яки

Церква в ремонті - 2000 р.

ищи тут зостали забрано 11 мужчин. Забрано вітців од малих діті а іх лищено на ласку Бога.

Побіч церкви захованій єст цмунтір зо старими крестами з каменя, яки робили місцеви каменяре. Перши заслужени селяне були хоронени вколо церкви. Є тиж похований священник Дуркот з родинов. Сут дуже гарді зроблены камінны брылы на тих гробах з написами і огорожени тоты гроби грубим ланцом.

До звиджаня єст такоже пару лемківських хыж яких ту ищи пару зостало, але юш лем єдна під кичками де знаходиться лемківське знарядя, одяг і інши предмети яки можна ту оглядати в приватнім музею пана Тадеуша Келбасінського.

Істория Вільхівце і йей жителів має, як ціла Лемківщина, свой спокійни і бурхливі; а також трагічни пережиття. Під час I-ої світової віни загинуло на фронті 40 воїків (мешканців Вільхівце), а трьох жовнірів повернуло аж по семох роках війни. В тім часі згоріла клебанія і пару хыж. З війни вернули: Моряк Андрий, Мікулик Николай і Буряк.

В селі жили 92 родини, в тім 7 малих хыжок циганських, яки мешкали над водов на 20 арах, була тиж єдна хыжа жидівська в який родина занималася веденьом склепу.

Під час другої світової війни 45 осіб молодежи зостало забраних до Німеч на роботи. В боях о Дуклянський перевал 1944 р. згинуло 16 осіб, 43 хъжы згоріли од куль, а родини которых хъжы згоріли змушені були виїхати на Україну аж до харківської обл. де виїхало близько 65 родин, решта ся лишила і по віні зачала однова газдувати і тішити ся природов по 5 роках окупациі. Аж ту настала страшна весна 1947 року, а з ньов пришла заповідана акця "Вісла". Нова польська влада зачала виселяти нас зо своєї вітцівської землі. Тяжко було барз ся розставати зо своїма хъжамы і земльов. Виселено 16 родин на землі західні Польщі, а потім недовго, бо 2 серпня 1947 р. зас зроблено лапанку на мужчин і заарештувано 11 хлопів уважаних за бандерівців. Пережили они 6 місяців тяжкої тюрми в Явожні. В селі зостало трох мужчин, котри мали помагати самітним жінкам.

Тоты што виїхали оставили цілий доробок своєго житя. Лишили хъжы, гори, ліси, поля а сами мусіли, під багнетами войска, ити по дильуванци до станци в Іваничу, а потім дале везли іх в незнане. Двом родинам удало ся вернутися з України в 1948 році. Пару осіб, котри вернули з Німеч зачали закладати свої родини, но під час виселення тих мусіли опустити Вільховец.

З початку духову релігійну послугу сполнял наш священник Іван Височанський лем в латинськім обряді. Позволено му одправляти по своєму аж в 50 роках. Приїждзяли до нас люде на Службу з далеких сторін краю, з Кракова і Жешова. Вшытки парафяне дбають про церкву, роблят ріжны консерваторськи ремонтовы роботы, а першу поміч приділили наши братя лемки з заграниці: Скородинський Михал, Моряк Андрий, Лазорик Михал і Федак з Ропянки. Великий ім за жертву Боже заплат і тим што ищи жиуют жычиме всякого добра, здоровля на многая і благая літа.

Думам што кажде лемківське село, в тім і Вільховец, потрібуют на што ден пригадувати собі свою історию і витігати з ньой высновки и мобілізувати селян до плеканя старих лемківських звичаів. Жебы в наших лемківських порогах охочо гостили люде з ріжних сторін, жебы не затерто слідів наших предків, одвічних газдів той землі і слідів лемківських поколін. Сохрани Боже.

*Николай Габло
Вільховец коло Дуклі.*

ЮВІЛЕЙ ЖЫТЯ ДМИТРА СОЛИНКИ

То юж высокий вік,
красне свято 70 років.

Хто з лемків в Польщі,
на Україні, на Словаччині
і в інших краях світу не
виділ малярской
творчости артисты -
маляря Д. Солинки.
Можна Ювиляра близше і
невидіти але його
малярство лемківской
карпатской тематики барз
скоро знайомит з ним
каждого з нас.

Та пришла для Дмитра
70-ка то треба повісти кус
веце о Його жытю і діяню з дітинства до гнес.

Народився 10 листопада 1932 р. в с. Жыдівске гміна Крампна пов. Ясло на Лемківщині. То лем 3 км од польско – словацкой границі при дорозі од Змігрода через Крампну до Бардійова. Родиче лемківски гірськи селяне ховали Дмитра так як і іншы жытеле Карпат в тых часах. Няньо Його повнил функцыю дяка в селі Жыдівске. Дмитро в хлопячих роках помогал родичам в газдівських роботах, найвеце пастирских і в ріднім селі кінчил початкову сельську школу юж в роках німецкой окупациі по напасті Німців на Польщу 1. 09. 1939 р. Потім Тато дал Дмитра до школи в Дукли де до надийті фронту в 1944 р. закінчил 6 кляс. Од дітинства Дмитро мал здібніст до малюваня і різблена дерева.

Барз трудно і тяжко Ювиляр з родином і селянами, не лем Жыдівского але і інших сел того району, пережыли военны -

фронтовы місяці 1944- 45 р. По тяжких боях на Дуклянськім перевалі, німецькі войска творили місцну оборонну лінію і в с. Жыдівськім, з якого жителі мусіли втікати дальше на Захід. Дмитро з родином затрималися в с. Воловець, а іншы родины в других селах Горлицьчыны. Січньова оfenзива совітських войск рушила аж 12 січня 1945 р., яка в скорім часі вигнала німецькі войска з цілої Лемковини. Втікаче за фронт зачали вертати в рідны села, якы нашли гет знищены і спалены, в тім Жыдівське, Тиханя і іншы.

Родина Солінків нашла часове місце замешканя в с. Святкова і одталь 6 мая 1945 р. переселяют Іх і дуже лемків зо спаленых сел до Совітского Союзу на Радянську Україну, обл. Сталінска (гнеска Донецка). Трудне повоєнне жыття там далеко на чужыні наказує ім вертати, або втікати назад на Лемковину. В 1946 р. рушили в дорогу лем границя до Польщі юж была заперта. Нашли нове місце жыття на Тернопільщині Скалатский р-н, с. Остапе. В місточку Бережаны Дмитро кінчит середню школу, а пак Львівский Лісотехнічный Інститут. В тім часі кінчит також Артистичны студия при Львівском учительськім Будинку. Во Львові Дмитро виконувал ріжны інженерскы работы по закінченых науках в Інститутах. Од 1983 р. до перейтя на емеритуру в 1993 р. Дмитра обдарували львівски власти директором картографічной фабрики. Будучи на ріжных роботах і посадах Дмитро цілий час жыл на што ден з малярством, бо то Його головне жытъове замилуваня о якім можна писати немалу книжку. Нелегко в короткім дописі згадати вшытки выставы малярской творчости Ювиляря в Україні і за границю головні в Польщи, як рахувати близко півторатисяч картин – малюнків. Можеме оглядати малярство Дмитра в церкви св. Володимира і Ольги в музею во Львові, на Лемковині в церкви св. Николая в Зиндранові в іконостасі пророків. До музею в Зиндранові Ювиляр дарувал 10 дуже цікавых картин, а в церковнім музею в Горлицях находится 23 Його релігійных картин. Цікавы выставы свого малярства організувал на лемківских ватрах в

Польщи – Ждиня, Михалів, на музейных святах “Од Русаль до Яна “ в Зиндранові, на святах культуры в Криници, Мокрім, на кермешах в Вільхівці і дуже іншых, бо і на Поетицкі Осени в Горлицях. Крім Польщі неменше вистав оглядали зацікавлены на Україні, окреме на святах лемківской культуры в Гутисках і Монастирисках. Історичны портреты Дмитро малювал ювилярам, знаных лемківских діячи, І. Красовского, Ф. Гоча, П. Гандяка, М. Гоч, Владики Адама і дуже іншых.

Малярска творчість Д. Солінкы дуже wysoko оцінена в радиопередачах і в пресі так на Україні як і в Польщі. Был нагороджены Почесними Грамотами і Дипломами за свою малярскую творчість. То не можливо вшытко згадати в короткім дописі. Дмитро єст первым співорганізатором Товариства “Лемківщина” во Львові, а дальше Фундації дослідження Лемківщины в які єст юж 10 років активным передовым членом Правління. Як видиме жыття 70 - річного Ювиляря незмарнуване, бо по Нім остає велика память в Народі і Культурі.

Через 10 років помагал організувати музейны свята “Русаля – Яна” в Зиндранові. Читат і заховує вшытки числа музейного квартальника “Загорода”, до якого также писал цікавы дописи. Через 3 роки был активным артистом малярства в пленерах малярских при Музею в Зиндранові.

Отже Брате Лемку родом з Жыдівского, Сыну Лемківского Краю, славный артисто жый нам здоровий і дальше малюй, збогачай свою творчість для рідной лемківской культуры і історії.

А Боженько най Ті все дає сыли і свои ласки на Многая і Благая Літа. Так Ті Дмитре жычат:

*Рада Музейного Товариства в Зиндранові
Редакция “Загороди”
і Вшытки Ті Близкы Приятеле – Земляки
на рідні Лемковині і на Україні.*

ВАСИЛЬ МАДЗЕЛЯН

Ювилярь – 85 Років Жыття

85 то прекрасний вік. Василь о 5 років старший од брата Семана, котрого ювілей 80 років минул в тім році.

Коли молодший брат Семан писал “Смак долі” то о Василю мы иши мало знали. А яке цікаве Його життя і лемківська доля.

Народився не в горах Карпатах, на Лемковині, лем далеко в світі за океаном в Америци – Пенсінвалья. Одталь 3 – літні хлопець вертат з Родичами до рідного Іх села Більцарева, повіт Новий Санч. Ту кінчить сельську давню школу, по які стає студентом гімназії в Новім Санчи. На дальшу науку переноситься до гімназії в Тернополі, де здає матуру і в 1937 р. вертат до Родичів в Більцареві.

В 1938 р. виїзджат до США, краю де родився. Там кличут Го до служби військової по які кінчить університет з дипломом д-ра штуки малярства і графікі. В роках 1964 – 1979 стає викладачом в середній школі рисунків, малювання і графікі. Все жыл духом краю Родичів і творит малярски, графічны картины Лемковини, краю дітинства і молодості Ювиляря. Серед численной творчости Ювиляря барз

цікавый “Лемківский бача” і дуже гірських краєвидів. Можна оціняти, же Василь Мадзелян то великий незвичайный артиста графікі, який створил історичный іконостас з життя лемків і Лемковини в 33 картинах. Такий комплет і образ лемківского бачи – Василь дарувал для Музею Лемківской Культуры в Зиндранові. Графічну серию 33 картин дарувал і для Музею історії і культури лемків во Львові –Шевченківский Гай.

Для першой по выгнаню новой церкви – памятника 1000-ліття хрещеня Руси в Зиндранові, дарувал образ Матери Божой в народнім лемківскім одягу. То цінна памятка релігійна на Лемковині дарувана Ювилярем.

Його твори малярско графічни вказувано на дуже виставах в США, в Польщі на Лемковині і на Україні.

Ювиляр Василь з братом Семаном 5 років тому били Гостями Музейного свята лемківской традиції в Зиндранові. Оба барз цікавляться дольом музею – скансену в Зиндранові і музейным квартальніком “Загорода”, який предплачуют і читают од початку Його видаваня.

Дорогый Високий Ювилярю Брате Лемку Василю, жыйте нам ищи довго, довго і покля сыл старчит то творьте, малюйте то што Вам дороге, што любите. Ваша малярско – графічна творчіст то великий культурowy дар для лемків і Лемковини.

Щиро жычиме Вам з Рідного Гнізда Лемків лем здоровля і співаме наше давне МНОГАЯ И БЛАГАЯ ЛІТА.

*Рада Музейного Товариства
Редакция “Загорода”
i Родина Гоч.*

ПАЗЯ МУРАВЕЦКА

Якем запамятає світ, свою родину, найближчих сусідів – запамятаєм барз стару жебрачку Пазю Муравецьку, котра регулярно о кождий пори року приходива до нашої хыжи. Приходива до нас якби до близкої родини на гостину і николи о нич не просива як други бідны. Все быва гарді – чисто убрана, весева і здававося же щаслива зо своєй жебрачої долі, же може з людми поділитися добром або недобром новином. Недармо люде дали єй ішы другу прозвивку: писката Пазя, бо якся розбесідувава – тырчава і тырчава як гваджениця в пустий стодолі. Преважно люде слухали єй з примуженим оком, але були і таки што чули доней респект притаєнай босоркы. Нобо наприквад дахто ся єй звідав: “Пазьо, в котрим селі єсся родива? Почув довге і таємниче оповіданя єй приходу на тот Божий світ. “Вродивамся на мураві в съватоянську ніч. Місяць світив в повні, квітва папортина, а босоркы на трьох копцях спрвляли свій ричний сабат. Єдна з них на мітві прилетіва на мураву, пірвава ня і занесва за пориг курної циганської буды, в котрий спали родиче і іх пятнатцетро діти. Мі ніхто того не оповідав, повідат, бо свою маму непамятам, але знам же направду так быво”. І ту зачава оповідати про свое довгє жыття – аж по гнесьній ден.

О самій перший світовій війні можна быво єй слухати годинами. Мава добру памят і острій язик, так што неєдного сельского “мудрагеля” припява ним до сціни. Пазі, або іначы Параскы, були в кождим нашым селі, але прозвиска “Муравецькі” небыво в єй селі, ани в близкій околици. Мусіва то быти таксамо прозвивка – але жебы така гарда – Муравецька? Неєден гоноровий газда хтівбы го носити заміст Борсук, Тхір, Сорока, Ворона, але мусів носити таке, яке оділичыв по своїх предках.

Входива дохиж з веселим поздоровліньом і зараз за порогом знимава з себе пачисну торбу, што маво означати же

посідит довше. Николи не сідава на лавці під сціном, бо єй короткы ноги недоставали до землі, лем на ніскій стильчик при пецу, бо лем наним чува добрий одпочынок. Хибалъ од уроджиня носива на плечах велику горбину, за котром в усکих раменах здававося же без карку кривася голова з непропорційонально великим горбатим носом. Небыва карличком – лем єдном з найменших нормальних люди. Яксте наню смотрили, то здававося вам же мате пред собом стару поморщену голубінку в великом лісовим мосі. Нихто незнав ківко мава років, незнава і она, а як часом дахто ся єй звідав: “Пазьо, ківко маш років – почув все туту саму одповід: “тивко як на дасі гонтив – якес такі мудрий то порахуй”.

Моі мама і баба бесідували зньом звичайно як з другыми людми: “Пазьо, будеш дашто їва?” “Бале реку, та як мате дашто добре, але добре – та буду”. “А капусту з кромпелями любиш?” “Як мащена старым салом – то люблю, але з грулями.”

Остатній раз пришка до нашої хыжи в літі, як юж люде гучали же буде війна. Пазьо, гварят баба, ходиш по світі гев і там (тим “світом” – як для бабы, так і для Пазі быво кілька сіл сандецкой Руси) то повіч нам ци буде війна – ци небуде.

Пазя витягнува свої дрибны ручки пред самы очы і ворожыва на пальцах: “буде, небуде, буде”. Ворожыва трираз і все выходиво же буде. Віна буде і то внет – повіва Пазя. Так будут стинати людям головы - як в осені капусту. Сыты і богаты спухнут з говоду – вмрут, а іх тіва спалят в огнених пецах. Вітця поженут на схід, сына на захід, бабу і діда спалят разом з хыжом, а мама вмре з розпукы під чужим пвотом. А найгірше буде того же розженут нарид на вшытки стороны світа і кождий найдеся на інший чужині. Будут довго глядати єдны других і цілувати припорошены съліды своїх найближчих. Буде плач і скрегіт зубів – буде війна, повіва Пазя, взява торбу і пішва до другої хыжи.

Семан Мадзелян

OLOCHOWIECKI KERMESZ 2002

Już tradycyjny - XII Łemkowski Kermesz w Olchowcu odbył się w dniach 25 - 26 maja 2002 roku. A niewiele brakowało, aby nie odbył się wcale. Opuszczony przez dotychczasowego organizatora ks. Kraweckiego Zespół Organizacyjny tegorocznego Kermeszu napotkał na samym początku dnia trudności, głównie finansowe, które utrudniły organizację i wprowadziły dużo niepewności, głównie w naborze zespołów śpiewająco - tańczących. Niektóre z nich - umówione wcześniej - wycofały się już po wydrukowaniu afisza z programem. Na szczęście przybyły nowe - i Kermesz mógł się odbyć.

Kermeszowe święto i imprezy towarzyszące przebiegały następująco:

w sobotę - "Weczirnia"

w niedzielę - "Służba Boża" z procesją.

Występy zespołów i konkursy:

1. Zespół "Łemkowna" z Bielanki
2. "Zberana Kapela" - łemkowski zespół z Komańczy
3. Dziecięcy zespół łemkowski z Rzepedzi.
4. Zespół Folkowy z Sanoka pod kier. Marianny Jara.
5. Zespół "Serencza" z Gorlic
6. Zespół "Byškyd" z Miroszowa (Słowacja)
7. Zespół ukraiński "Przyjaciele" z Ukrainy
8. Rokowa Kapela z Wietrzna (Polska)
9. Zespół Folklorystyczny "Rogi" (Polska)
10. Łemkowski zespół dziecięcy "Wereteno" z Łosia
11. Zespół: Julia Doszna z Krzysztofem Pietruchą (Łosie - Warszawa)
12. Konkurs Pieśni Łemkowskich - zwycięzcy : najmłodsze latorośle Julii Doszny z Łosia.

IMPREZY TOWARZYSZĄCE

Wystawa p.t. "Sztuka Ludowa Łemków i Hucułów" ze zbiorów: Zabytkowej chyży łemkowskiej w Olchowcu Tadeusza Kiełbasińskiego, Stanisława Włodyki z Wietrzna (ceramika huculska) oraz Jana Toropiły z Olchowca (rzeźba łemkowska).

Wystawa płaskorzeźby Bogdana Dudycza z Bielanki.

Wystawa Grafiki Anny Doszny z Łosia.

Wystawa i kiermasz rzeźb Mariana Pažuchy z Nowego Sącza.

Wystawa i kiermasz prac słuchaczy Uniwersytetu Ludowego we Wzdowie.

Wystawa pisanek Marii Buriak z Polan (organizatorzy składają serdeczne podziękowanie za udział i podarunek pisanek do zbiorów Chyży w Olchocu)

Pokaz "kręcenia" sznurów i powrozów w wykonaniu Mikołaja Bendasa z Polan.

Kiermasz książek o tematyce łemkowskiej i turystycznej.

Kermesz - mimo szeregu potknień - z przyczyn podanych powyżej - był nader udany. Diopisała publiczność - najliczniej przybyła w porównaniu z kermeszami poprzednimi. Świadczy to o tym, że impreza ta na stałe wpisała się w tradycję olchowieckiej wsi i parafii. Nasuwają się jednak i pewne uwagi. Nadal organizatorzy Kermeszu nie potrafili (nie udaje się) zintegrować mieszkańców wsi do wspólnej kermesowej zabawy (nie udawało się zresztą i w poprzednich kermeszach).

Organizatorzy przyszłych kermeszy winni wziąć to również pod uwagę.

Sąsiad spod Dobańców

ЛИШИЛИ НАС, ОДІШЛИ ДО ВІЧНОСТИ

Таке єсть право житя людского, же єдны ся родят, други вмерают, лишають нас і tot світ. Нераз люде в ріжнім віку гинут несподівано в ріжних випадках. Не о вшыткых, котры жили з нами можеме згадати. Але згадайме о близких нам, знаных діячах нашої культуры, котры юж того року закінчили житя.

По довші хвороті 8 марта помер во Львові **Ілько Чулик**. Народився 2 серпня 1930 р. в с. Крампна, повіт Ясло в лемківські родині Еви і Івана Чуликів. В часі німецької окупації був учнем 7-класної школи в місточку Дукля. На дальшу науку здал егзамені до гімназії в Ярославі лем фронтовий весінний час юж в Польщі в 1944 р. не позволил на дальнє навчання. По фронті переселеня аж до Донецької області, одкаль Ілько з родином і други лемківськими родинами прібуют вертати до рідних гір. Але такої можливости лемкам недано і Пок Ілько з родином нашли місце житя во Львові, де здібний, молодий переселенець кінчит середню освіту, а пак высшу на Львівському університеті ім. І. Франка. Ту достає роботу як викладач, в часі якой достає звання доцента. З женом Оленом виховали двох синів – Івана і Михала, котры дали радість Бабці і Дідові трьома внуками. Пок. Ілько був не лем науковцем – професором, але активним діячом культури в житю лемків на Україні. Был спілорганізатором Товариства “Лемківщина” во Львові, через кілька років його головом і заступником, а також членом Президії Світової Федерації Лемківських Організацій – дивні званої од II-го Конгресу “СФУЛО”. Єсть автором дуже наукових видань і матеріалів конференцій присвячені 50 річниці акції “Вісла”. Пок. єсть автором книжочки “Трагедия Лемківщини 20-го століття”.

Як педагог – науковець мал нераз острий і нашмаруючий спосіб діяння серед лемківського активу в дискусіях о долі лемків і рідній Му Лемковині. Вірил, же Його знання і погляди сути користны, неблудны, хоц не вшыткы колеги були з тым згідны.

Але вшыткы приятеле і мы з рідної Землиці Покійного – Рада Музейного Товариства і редакція “Загороды” висловляме співчуття Родині Покійного з жычиньом най львівска земля буде Йому пухом і най памят о пок. Ильку зостане серед лемків.

Вічна Память.

За Пок. Ільком несподівано 31 марта 2002 р. помер знаний нам поета, учитель, суспільно гром. діяч і фольклорист **Василь Хомик**.

Оба сусіде по селі з Лемковини выбралися одийти з того світа на львівський цмунтер в єдиній місяци.

Пок. Василь народився в с. Мисцова на Дуклянщині, пов Коросно 27 мая 1933 р. в селянські лемківські родині. В 1945 р. переселений на Україну. Во Львові кінчит факультет філології Львівського Університету ім.

I. Франка в 1957 р. Од молодих років і юж як студент зачал зберати – записувати лемківські пісні, жарти, приповідкы. Крім співанок спіл рук Пок. Василя вишли збірки з народного житя лемків “Лемківське народне весілля”, “Збійницкі пісні з Лемківщини”, “Звичаї та обряды лемків” і дуже інших.

Ціле житя од молодості писал сотки патріотичных вершів о долі лемків, о любови рідної Лемковини. Писал з туги за рідними горами з віром, же Єй розогнаны діти по світі в чужы краї будуть вертати до Рідного Гнізда. Того щастя не дочекал Пок. Василь.

Дуже вершів писал для діточок, котрыма вчил молодих як любити вшытко што рідне. Два роки тому був запрошеный на Творчу лемківську Поетичну Осін в Горлицях і Бортнім. При тій нагоді одвиділ рідне село Мисцову і Музей Лемківської Культури в Зиндранові. Плянувал приїхати зас в тім році на

музейне свято лемківської традиції “Од Русаль до Яна” в Зиндронові і до рідного села. Божа воля була інша. Все просил о наш музейний квартальник “Загороду”, бо любил го читати. Не лем читал але і помагал творити сторінку “Віночок для лемківських діточок”. А “Загорода” нр. 4 (23) 1999 р. як “Народний Календарик” на 2000 рік єст авторства Пок. Василя псевдо Тирлакович (такого дос часто ужывал).

Был членом Спілки Писменників України.

Спий Брате Лемку Василю в львівські землици тихым сном.
Най рідны горы і с. Мисцова снятся в переконаню, же Твоя
творчіст поетично-фольклорна все буде жыва серед Лемків
всяди де жыют.

Оможе памят о Тобі най буде Вічна.

Я - РУСИН – ЛЕМКО

Я русин – лемко з – під Бескида,
Де красу світу топче біда,
Де люде тверды, яко букы,
Што мужньо зносят гніт і муки.

Там мати в маю мяня родила,
Купала в співах і учyla
Землицю рідну шанувати,
За край, як мур, в борбі стояти.

Як соловейко при ліщыні,
Я сой выростав при родині
На квітю, травах, де потоки,
Миняли мі дітячы рокы.

Розумны люде мяня навчыли
Любити край свій, нарід милий,
Для нього щыро працувати,
За нього піт і кров проляти.

Я серцом там, під небом рідним,
З народом своїм, шаны гідним,
І в кождій пісні, в кождім слові
До правди кличу та любові.

Василь Хомик.

На 72 році жытя помер
Ярослав Зволінський родом з
Фльоринки.

Покійний был активным
лемківським діячом Стова-
ришиня Лемків, учасником
лемківських імпрез і ватр,
членом Рады Фундациі
Спомаганя Лемківской
Меншыны “RUTENIKA”.
Кореспондентом лемківських
часописів: “Загорода”, “Бесіда”,
“Карпацка Русь”.

Ярослав Зволінський єст
автором пару книжок. Особливом єст “Фльоринка” написана
спільно з фльоринчаном Ярославом Мереном.

Похорон Пок. Ярослава одбыл ся 11 червця в Кошаліні в
якому участ взяли між іншими Михал Сандович - Ведучий
Заряду Фундациі “RUTENIKA”, Андрий Копча - Ведучий
Стоваришиня Лемків і Редактор “Бесіда” – Петро
Трохановский.

Рада Музейного Товариства і Редакция “Загороды”
высловляют глубокы співчутя Родині Покійного Ярослава,
головно жені Яджі і Дочці Олі.

Спий Брате Лемку тихым вічним сном на выгнаню, над
морьом в кошалінскі землици. А серед нас остає о Тобі ВІЧНАЯ
ПАМЯТЬ.

(Веце о Покійнім напишеме в наступнім нумері).

Редакция “Загороды”

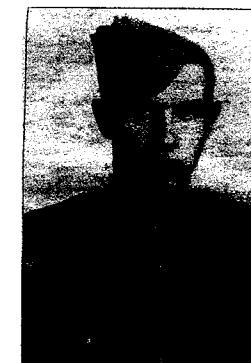
ЄДЕН З ТИСЯЧИВ НАШИХ ВОЯКІВ

Минуло 56 років од часів кровавих боїв на Дуклянськім перевалі в 1944 – 45 і минуло юж 57 років од закінчення війни - май 1945.

В Дуклянських боях брали участь наші молоді лемки зо східньої Лемковини. Немало іх тут згинуло в боях Червеної Армії. По січневі оффензиві од 12. I 1945 р. майже ціла Лемковина була юж вільна од німецьких окупаційних войск, лем до Праги і Берліна остало дос дуже фронтової дороги.

В Горлицькім і Новосанчівськім повітах кликано до рядів совітських войск дальше воювати з німецко – гітлерівським фашизмом. Майже з кожного села брали на школіння військови молодих рекрутів як добровольців – охотників. З декотрих сел було і понад 50 вояків. З села Шквіртне взяли 18 юнаків. Серед них Ярослава Дуду. Половина з них юж домів не вернула, згинули в боях. Ярослав пережив і вернув до рідного села Шквіртне. Але яка була дальша доля і горе молодого вояка – ветерана, коли своїх родичів в селі юж не застав.

З військовим мішком рушыл глядати іх на схід. По тяжких дорогах і трудах нашол рідних аж в селі Усовка на Полтавщині. Одтамаль рушили ближе рідних сторін, бо на Лемківщину юж не пустили.

Нове місце життя нашли в Монастирисках, обл. Тернопіль. Ярослав нашол роботу во Львові де живе до гнеска.

Нашых фронтовиків – ветеранів юж дуже нежые. З тих што остали в Польщі брали в часі акції “Вісла” і до лагеру в Явожні 1947 р. Воєнне командування гнесньої нової України о ветерані Ярославі незабыло. З Львівської області серед 3-х ветеранів запросили до Києва і Ярослава на спіткання з Президентом Л. Кучом.

З цілой України запрошено 80 бывших фронтовців. Барз гостинно Іх принимали з військовими гонорами. Президент і Міністер Оборони вручали Ім військови нагороды.

Наш лемко – ветеран Ярослав отримал орден “за мужність” і медаль “Захиснику Вітчизни”. Приємно нам на рідні землі чути, же і о наших ветеранах памятають. Лем по 56 роках то єден з тисячич вояків – синів Лемковини. Можеме ся радувати з нагород Ярослава і жычити Mu міцного здоровля, долгих років життя і дальших нагород. О своєму життю і вояцкім, і дальше до остатніх нагород Ярослав цікаво написал до газети “Дзвони Лемківщини”, в які поміщено Його знимки вояка і юж старушка з нагородами – медалями.

Ігор Дуклянич.

Вандалізм!

НА ЯНІВСЬКОМУ ЦВИНТАРІ ВИКРАДЕНО ПАМ'ЯТНИК БОГДАНУ-ІГОРЮ АНТОНИЧУ.

29 квітня невідомі зловмисники на Янівському кладовищі зрізали та викрали з могили відомого поета Богдана-Ігоря Антонича бронзовий пам'ятник.

Нагадаємо читачам, що кілька тижнів тому працівники Шевченківського райвідділу міліції затримали бомжа, який більш як з десяти надмогильних плит позбивав бронзові написи. Та цього разу, здається, діяли далеко не аматори. Адже, щоб зрізати бронзове дерево (пам'ятник зроблено у вигляді дерева), зловмисники мали мати відповідну апаратуру для різання металу.

Пошуки злочинців тривають. Та навіть їхнє затримання не вирішить проблеми боротьби з розкрадачами металів та збереження могил на львівських кладовищах...

Омар Узарашибілі.

*Фото Мирона Маслюка.
Львів, “Високий Замок” нр 100, 2 мая 2002 р.*

СПОГАДИ МАЙОРА КОНСТАНТИНА

На Лемківщині в селі Красна Кроснянського повіту жила в будинку № 29 родина МАЙОР АНДРІЯ, яка в квітні 1945 року була переселена в Донецьку обл (на той час Сталінська) на Україну. Родина складалась з 4-ох осіб:

Майор Андрій – голова родини

Майор Анастазія – жінка

Майор Константин – син

Майор Михайло – син

На склоні років – я Майор Константи – частіше почав задумуватись над тим, як мої батьки сумували за своїм рідним краєм Лемківщиною, яку залишили в 1945 році.

Не було однієї неділі ні одного св'ята щоб не збирались односільчани і не загадували про колишні часи, про своє село, господарку. Дуже часто збирались у нас. Мама, Анастазія, завжди угощала гостей чим мала. В той час мені було 15 років коли виїзджали з рідного краю і я багато дечого не розумів і не відчував того жалю за рідним краєм. Пригадую як гарно співали лемківські пісні.

ЩО Я ЗНАЮ ПРО СВІЙ РОДОВІД.

Мені дуже жаль і я того не можу собі простити ніколи, що я не розпитав свого батька про наш родовід в той час коли батько помер у 1963 році. Мені було 34 роки і на той час у мене не виникало такої потреби.

Знаю тільки, що дідуся звали Константином і мене, як внука назвали в честь дідуся. Дідуся я не пам'ятаю тому що він помер як батько мій Андрій не був ще одружений.

Знаю що батько був наймолодший, у родині їх було 12 –ро. Найстарша Марія Майор, по чоловіку Завінська. Ще середня тъотя Наталя, по чоловіку Вороняк останні виїхали в Америку на заробітки, так і до дому не повернулись.

Бабусю мою і маму моого батька звали Параска, я добре її пам'ятаю коли вона померла мені було 9 років. Бабуся походила з родини Пітків.

Брати і сестри батька, які виїхали в Америку тримали зв'язок з рідним домом до тих пір поки жила іхня мама, а моя бабуся

Параска, а після її смерті зв'язки з ними прикоротилися. Про це ніколи батько нам нічого не говорив. Я думаю що і зараз повинна бути родина Майорів в Америці.

Сестра батька Марія Завінська теж була в Америці, но вона повернулась додому. Купили поле і побудували хату і стодолу, покрили цинковим залізом-бліхаю, так само як і всі були переселені на Україну у Борщівський район с. Королівка. Там померла і там похоронена. Друга сестра Наталія вийшла замуж на друге село Ванівка за Вроняк Григорія, була переселена у Дрогобич Львівської обл., там померла і там похоронена. В них була одна дочка Євгенія, яка там і проживає і має двох синів. Зв'язків з нею не підтримували мої батьки.

З села Красна були переселені всі родини, залишились тільки польські. Мені хочеться описати дальнє проживання і кочування нашої родини. Може діти мої Роман і Іриночка, або внуки: Ярослав, Наталія, Віталій і Андрійко хочуть поцікавитись своїм родоводом.

Крім того я хочу ці спомини про це переселення залишити в музеї Лемківської Культури с. Зиндранова, яким завідує Гоч Федір.

Може хтось колись схоче поцікавитись про тих людей, які жили в селах Лемківщини.

Жінка моя Ганна Майор (дівоче прізвище Губик) родом із села Зиндранова. Її брат Іван Губик жив в цьому селі, в даний час він помер. Залишилась його жінка Надя, син Степан, дочки Марія і Ганя. Ми до них часто приїзджали в гості. Вони дуже гарно по родинному нас завжди зустрічали і приймали. Там я познайомився з Федором Гоч і експонатами музею яким він завідує.

З діда прадіда на батьківській землі жили в злагоді і дружбі поляки і ми лемки, но поляки називали нас русинами. Кожна родина мала власне поле, ліс, худобу, сільськогосподарські знарядя, забудівлі. В селі були богаті, середні і бідні родини, все залежало від розміру поля, а від того і худоби.

Ми належали до середніх. Поля в нас було 7 моргів, з них два лісу. Була своя велика хата з придвірними добудовами. Я зараз не можу собі уявити, як мій батько залишав все нажиті роками і

з двома дітьми, мною 15-річним і братом Михайллом 9-ти річним і мамою залишив все і на одній фірі вийшов на станцію Кросно. Не пам'ятаю хто нас вивозив. Коня на той час у нас не було, бо під час фронту забрали російські солдати. З села одноразово виїхало нас 30 родин. Була весна, квітень 1945 рік. Пам'ятаю, як ми виїздяли, мама дуже плакала і прощалась з своїми рідними порогами.

На товарній станції Кросно ми чekали дві неділі, не було вагонів. Жили під відкритим небом без палаток, було холодно. Не пам'ятаю чим нас кормили. Крім того з нами була ще корова де її тримали і чим кормили теж не пам'ятаю. В той час ще повним ходом йшла війна на території Німеччини. На станції день і ніч завантажувались військові частини Радянської Армії. Накінці через дві неділі нашого перебування подали товарні вагони і ми завантажились. В одній половині вагона люди, а в другій половині худоба. Батьки зробили мари і ми діти там вгорі сиділи день і ніч. Везли нас дуже довго, ніхто не знати куди і коли прибудемо на місце. На станціях наши вагони заганяли в бік і там ми стояли по декілька днів.

Були ми в дорозі 14 днів. Пам'ятаю тільки станцію Львів якою я не міг налюбуватись.

І так на кінець ми прибули на станцію Селідово Сталінської обл. (зараз Донецька обл.). Доставили вагони ночю і там уже на нас чекав транспорт. Великі фіри, в упряжі були воли, ці фури називали горбами. Для нас це було дуже дико, бо ми вперше таке бачили. В цьому вагоні було 9 родин, а інші вагони подали в другі райони. В пам'яті не залишилось чи дуже тяжка була дорога і чим нас кормили, пам'ятаю, що була залізна плитка на якій варили і мене заставляли тримати каструлі, які часто злітали як вагонами маневрували.

На станції Селідово всіх зразу не забрали і я залишився з іншими стерегти, що залишилось. По розказам, мама всю дорогу плакала за мною, що вже більше мене не побачить.

І так нас привезли в село Миколаївка Донецької обл. в колгосп ім. Петровського. Колгосп мав три колонії: Миколаївська – центральна садиба, Мариновка і Орловка. Завезли в кожну колонію по три родини. Спочатку всі три родини в одну хату в

якій була велика кімната, кухня і корідор. Наша родина складалась з чотирьох осіб, друга родина Кобаси Дмитра складалась з шести осіб і третя родина Завінського Теодора складалась з трьох осіб. Можна собі представити в якому комфорті ми жили. Не пам'ятаю скільки ми так разом жили. Потому нам дали другу хату теж на дві родини, но у нас була кухня і кімната, загальний великий коридор і в другій половині стайня для худоби.

Трохи пізніше нам дали окремі будинки з огородами десь приблизно 10 або 15 сотиків. Був засаджений молодий сад. Хата була з червеної цегли зовні не пошкоджена, покрита дахівкою. Була з заді приставка на худобу.

До нас приходили весь час місцеві жителі, сиділи вечорами і лузали зернята (соняшник підсмажений), для нас це було дивно. Називали нас поляками. Відносились до нас добродушно, розпитували як ми проживали в Польщі. Їх місцева влада підготовляла до нашого приїзду. Зразу мужчин і жінок забрали на роботу в колгосп на різні роботи. Нам дуже важко було адаптуватись до тих умов. Вода оказалась соленою і на великій глибині ніяк ми не могли привикнути до неї. Церкви не було, ніхто в неділю і свята не святкував. Такого поняття у місцевих жителів не було. Ми в неділю вбиралися по святочному то на нас казали польські пани. До церкви ходили зо 12 км. в районний центр Салідово. Там була церква в будинку, там же ходили в поліклініку, лікарню. Транспорт ніякий не ходив і дороги були тільки польові. Поле називали "степом", рівне як на столі розділено лісовими смугами. Чорнозем 100%. Обробляли землю переважно волами, були і трактори і комбайни. Приїзджає до нас перевірка, казали що американська, цікавились нашими умовами життя. Пам'ятаю, як наша мама плакала і просила щоб нас відправили назад в Польщу на свої рідні землі. Не дивлячись на те що ми були на Донбасі де добувають вугілля, а палили переважно соняшниня, для цього були спеціальні печі. Соняшниня завозили по дві горби (драбний віз) в кожний двір, а також солому. Хліб пекли теж при соломі. На ніжках ставилась довга бляха, а під низом палили соломою. Наші жінки до цього ніяк не могли привикнути, тому що в дома все робилось дровами.

Там дров не було: І так прижитись було дуже трудно до таких умов. Не пам'ятаю яка була оплата за працю в колгоспі, но на трудодні давали все, а саме: зерно, олію, капусту, крупу.

Як тільки нас поселили то теж нам привезли продукти харчування і навіть маленьке поросятко. Так, що відношення до нас було дуже гуманне. Но з 1946 на 1947 рік був не урожайний, сильна посуха була. На трудодні зароблені нічого не давали і почали люди виїзджати де хто мав змогу. Родини, які були переселені разом з нами ще в 1946 році почали виїзджати в західні області України.

На весні 1947 року батько поїхав в Тернопільську область Борщівський р-н де була переселена його сестра Завінська Марія. Вони жили в селі Королівка, там батько домовився про наш переїзд. В районному центрі місті Борщеві оселились багато родин з села Красна. Там батько зустрівся з Пудиком і Шухватом. Вони пообіцяли йому, що підберуть будинок. І так батько повернувшись до нас рішив негайно переїзджати. Я зараз не можу собі представити всі ті труднощі, які потрібно було подолати. Поїзда пасажирські майже не ходили, а як ходили то білети дістати було дуже трудно. Все те, що привезли з Польщі і дещо придбали оставили, ніхто нічого не купив. Хату яку одержали в замін на оставлену в Польщі залишили на місцевого лікаря Суржанського, який нам допоміг купити білети на пасажирський поїзд Сталіно – Київ. Хто нас вивіз на станцію Желанна не пам'ятаю, но знаю, що з нами їхали ще дві сестри, одна з них працювала в місцевій лікарні акушеркою – Анна Русенко, це рідні сестри лемківського поета Івана Русенка, який жив у с. Королівка, там в місцевій школі він учителював.

З нами жила бабуся моєї мами Анастазії, звати бабусю було Текля з родини Завінських, а по чоловіку Ядчишин. Син бабусі Максим Ядчишин був переселений теж в Сталінську обл. з чотирьма дочками: Катерина, Стефа, Єва, Яна. но вони на той час вже переїхали в м. Борщів Тернопільської обл.

*Майор Константи
м. Борщів
(даліше буде)*

СТОРІНКАМИ ДОЛІ ЛЕМКА ПЕТРА БУРЯКА

В серії видань “Відомі імена” з'явилася цікава книжка Ярослава Мельничука “Напрочена доля”, у якій ведеться розповідь про життєвий шлях нині відомого науковця й педагога Петра Юрійовича Буряка, академіка Академії економічних наук України, доктора Філософії, ректора Львівського державного фінансово-економічного інституту.

Син бідних селян з села Погірці, що на Самбірщині, він народився в 1950 році, пройшов важкий життєвий шлях у науці і праці, прокладаючись лише на власні сили і знання, а допомагали йому цілеспрямованість і наполегливість у досягненні вибраного шляху. Тут головне те, що не лякався жодних труднощів, ішов прямо обраним шляхом, дивлячись правді в очі, перемагаючи труднощі, приниження, бо вірив у правоту своїх намірів, які підтверджував сумлінною працею.

Без фінансової допомоги батьків важко було жити, доводилось у вільний від навчання час шукати важкої роботи аби заробити на хліб.

Навчання, самоосвіта і праця були завжди поруч як в технікумі, так і в інституті. Така практика сприяла науковому прогресу Петра Юрійовича і стала у пригоді в майбутній професії. Його кредо було: невдачі і помилки аналізувати та робити висновки.

Петру Юрійовичу пощастило і у сімейному житті. Його дружина Галина Іванівна стала його опорою в роботі та радістю у житті.

У біографії Петра Юрійовича Буряка є дуже цікава деталь, яка заслуговує не лише уваги, але і вивчення та усвідомлення її походження.

В дитинстві Петрові часто снився сон: “Високі аж до неба гори, вкриті смарагдовими лісами, швидка кришталево прозора ріка, що несе свої води так, нібито вітер жене блакиттю неба білорунні хмари. Грізні урвища, що нависають над тим потоком, буцімто намагаючись зазирнути у водяне дзеркало. Шовковий оксамит полонинських трав, церковця на горбочку і селянські хати...”

Знав, що за сон – марево, бо хіба ж може існувати така краса, де людині так легко дихатись, так добре жити. Хіба що в казці.

Одного разу знову приснився цей дивний сон і він спросоння гукнув – “Мамо!”. Мати заспокоїла сина і попросила розповісти, що йому снилось. Петро розповів детально, що йому снилось, багато разів повторював свій сон. Мати уважно слухала і спитала: “Хто ж тобі про це розповідав?”

–“Ніхто. Воно мені часто сниться.”

–“Синку, ти ж розповів про мое рідне село Дзвіняче Ліського повіту на Лемківщині, через яке пливє наш сріблолентій Сян”.

Розповідь Петра Юрійовича про сон наводить багато дум. Які ж сильні гени наших предків, що передаються поколінням навіть візуально!

Слід відмітити, що автор книжки “Напророчена доля” Ярослав Мельничук правдиво, детально і переконливо висвітлив всі ступені наукового та життєвого шляху Петра Буряка. Книжка може стати посібником молодому поколінню, як долати труднощі, осягати висоти науки, творити сімейне щастя, вміти оцінити і використати переданий досвід батьків і етнічну енергію генів.

Голова Державного західного наукового центру НАН України академік Мар'ян Долішній в слові до читача каже:

“Є, як то мовиться, науковці від Бога, є педагоги від Бога. Існують, певна річ, і організатори від Бога. Безперечно, кожна людина, наділена однією з цих чеснот, заслуговує на увагу, на добре слово. А що, коли усіма цими рисами доля наділила одного чоловіка і що, коли самим своїм життям він засвідчив, що не змарнував жодної з них, а навпаки, кожного зумів прислужитися людям певно ж про таку людину слід сказати багато добріх слів.

Петро Юрійович Буряк виходець із простої селянської родини, академік Академії економічних наук України, безперечно сказав своєвагоме слово в науці. Його праця на педагогічній ниві також заслуговує на найвищу оцінку. Про організаторські здібності ректора Львівського державного фінансово-економічного інституту свідчить шлях формування від технікуму до відомого вкрайні вищого навчального закладу освіти.

Про все це ви прочитаєте в книзі.

Я ж принагідно хочу сказати одне, П. Ю. Буряк належить саме до того покоління науковців – практиків, котрі у найближчі роки не лише визначатимуть шляхи економічного та фінансового розвитку нашої держави, а й поведуть у прийдешнє. Ясна річ встелені вони будуть не лише трояндами, а й тернами, та добре знаючи цих людей, зокрема героя цієї повісті, маючи безпосереднє відношення до їхнього професійного й життєвого становлення, впевнений в одному: вони ніколи не заведуть Україну на манівці.

То ж подаймо їм руки і рушимо разом у третє тисячоліття, благословенне для нашої Вітчизни.”

*Петро Когут
Заслужений працівник культури України,
член правління ФДЛ.*

ЛИСТИ

ШТИПЕНДІЯ ШТЕФАНА ЧЕПЫ ПРО РУСИНЬСКИ ШТУДІЇ

При Центрі руських і выходно-европських штудій Торонтьской універзітети в Канаді була заложена Штипендія Штефана Чепи про русиньські штудії. Штипендія дає можливість позвати до Торонтьской універзітети аспірантів, наукових працівників і культурних діячів, котри роблять в розлічних сферах русиньських штудій. Штипендія ся приділяє раз до рока на добу од двох (мінімум) до чотирьох місяців почас академічного рока (септембер - юн).

Успішний кандідат (штипендіста буде мати заплачену путь (летенку) до Торонта і назад, здравотну поїстку Онтарія і штипендію в сумі 1200 канадських доларів місячно.

Штіпедісти будуть мати приступ до наукової книжніці Торонтьской універзітети і на вшытки научны акцii пiд покровительством Центра руських і выходно-европських штудій.

Жадателі Штипендії Штефана Чепи про русиньські штудії можуть написати жадость з куртым описом (2 сторінки максимум) свого наукового проекту з предпокладаним терміном – як довго і в котры місяці бы мали інтерес быти в Торонті. Потрібно тиž доложити єдно рекомендачне письмо од особы, котра кандідата познать.

Вшытки матеріалы треба послати на адресу:

Centre for and East European Studies

Steven Chepa Fellowship

University of Toronto

Munk Centre

1 Devonshire Place

Toronto, Ontario M5S 3G3

CANADA

Таке оголошыня, до публикацій в "Загороді", отримали зме з University of Toronto Chair of Ukrainian Studies.

Дороги Приятеле і Редакція "Загороды"

Щире – щире поздоровління для Вас вшитких і сердечна подяка за памят про старого лемка на далекій чужині. З нагоди моего 80 ліття – діставем слава Богу дуже телефонив, карток, а навет друкованого слова – з чого Ваші слова в "Загороді" били для мене найбарже милі, як і трафни в одношиню до моей біографії. Трафілисте Приятеле в саму десятку, бо направду в наші церкви співали мі МНОГОЛІТТЯ і то нелем раз. А по церкви моя дост велька родина і блищи приятелі зробили мі барз приємну несподіванку. Пришов священник і дяк, котри в дуєті співают як правдиви артисти.

Были співи, промови – столи богато заставлені з великим уродиновим тортом. Направду весело бавилизмесь пару годин, лем єдно, час од часу смутивоня жето юж 80 років.

Так дорогий Приятелю Федоре! Жичу Ти жеби на Твоє 80 ліття пришво їщи веце люди, жеби бивес в ліпший кондицii як я, а Боже сонце напевно буде світivo для Тебе теплійше на рідний земли. Ой як мі того щесця бракує ціле життя. Небуду розписувався дуже бо юж пізна ніч. Поздоровлям Вас вшитких. Їщи раз красьні дякую за вшитко дорогі Приятелі. Будте здрави!.

Семан і Евгенія з родином.

Ватервліет, 8-го мая 2002 р.

Витам щырі і сердечні Редакцию "Загороды".

Перед тым написав ём до Вас лист, але одповіди ём не достав, може быти же лист не дішов. Тепер таке може быти.

Недавно одбився лемківский конгрес, чув ём же был Ф. Гоч там запрошеный. Но и як, што на Вашу думку?

Што ся тичит мене, то я не чекав нич од нього. Тото што быво в наших газетах, телевізії быво вшытко спрогнозуване.

Зишли ся побесідували, побили ся в груди в котрий раз же то українці и на тім ся скінчivo.

Але што писати. Хто там видів и чув ліпше.

В суботу и неділю быво пісенне свято в Монастырiskaх. Штось кепско організуване, а ищи ціву суботу дойч ляв, під ногами бовото, таке саме як в Ждыни тамтого року. Староста того свята зобразився так як хлоп з Полтавщины (сорочка поверх ногавиц, а на голові совомняний капелюх, по сорочці опасався мотузком. Сміг и більше нич. Биво би барз смішно, як бы не быво так смутні. Юш і в убраню ся ганьбиме свого. Робит ся сумно по такім святі. Як ся будеме ганьбити свого то што будеме вартати го світі?

Наша телевізія повідала, же на 2003 липец буде візовний візд до Польща и робится ищи сумніще.

Ци былисте на Кермешы в Вільхівцы? Ту в Монастырiskaх быв лемко з Вільхівце, художник – жыє в Молдавії в Кишеневі, а родиче його з Вільхівце – Федак.

Тота “Ватра” в Ждыни ма быти велика, бо 20-та, але лемківского як все, буде там мало.

На разі вшытко. Тримайте ся і будте здорови

Лемко з Золочова.

Gdańsk, 08. 04. 2002 r.

Pan T. F. Gocz

Rada Towarzystwa Muzealnego

Kultury Łemkowskiej w Zyndranowej

Chciałam serdecznie podziękować za Pana pomoc. Informacje, które od Pana otrzymałam już wykorzystałam w swojej pracy. Adres Towarzystwa był zamieszczony w kwartalniku „Za-horoda”, który przywieźli mi przyjaciele z wakacji w Beskidach (wiedzieli o moim zainteresowaniu Łemkowszczyzną). Jeszcze raz dziękuję za okazaną pomoc i poświęcony czas.

*Małgorzata Onasch
Gdańsk.*

ДОБРО І ЗЛО

Без причини не є вини.

Лакомому і пів світа мало.

Хытрый два разы тратит.

Хытрый жыє з глупого.

Што зробил ес добrego не жалуй николи того.

Што не зробиши по доброму, не осягнеш по злому.

Чого ес не положыл, не бер.

Чловек неуцтивий не єст справедливий.

Як робиш добро не бій ся никого.

Добре чути далеко, але зло ішы далі.

Доброго николи за дуже.

Як глядаш рады, стереж ся зрады.

Где дуже пихы, там мало розуму.

Где ся двох бє, там і на третього кый є.

Где незгода, там певна шкода.

Гнів розум затмит.

Гідніст змінят человека.

Гонор дорожший од пінязи.

Єдном руком дає, другом одберат.

Як шмариш болотом, все ся кус приклийт.

Корыто тово само, лем свині ся зміняют.

Кто дає і одберат, тот ся в пеклі поневерат.

Кто доносит, тот ся о кый просит.

Кто яму копе, сам до ней влетит.

Кто до тебе каменьом, ты до него хлібом.

Кто не шанує малого, тот не вартат велького.

Кто скоро дає, тот два разы дає.

Вышпортал і записал

В. Дзядик.

КОНЦУРИЙКИ

Газда з газдиньом наладували на віз ярины і іхають на ярмак.

По якысум часі газдыня одзыват ся:

- Старий поцілуй свою газдыню.

Одіхали кавальчык дороги і газдыня зас:

- Коханий поцілуй свою жіночку. По хвили:

- Мужыку но дай гамбы, притуль свою жену.

На тото газда:

- Стара, знаш што? Ты ся пресяд з тых огурків на капусту.

- Газдо! Повічте нам як вытримуєте тоту літню горяч в чузі і холошнях? Певно окропні вам горячо.

Знате, же тото сукно таке грубе, же ним сонце през него прейде то юж за гору зайде.

- Бачо, чого ваши уці такы худы?

- Бо видите околиця ту крас, то уці ся смотрят і смотрят... То і істи ся ім одохтіват.

Пришов газда на колейову станцию в Грибові, гарді позбераний з паличком в руках. Дуркат до віконця і повідат:

- Дайте мі паньюсю білет за десятку!

- А где то іхате?

- Где собі іхам, то собі іхам, а білет за десятку мі дайте!

- Мушу знати в котру сторону іхате і до якой станції, та мі повічте докаль іхате!

- Кед юж так конечні хочете знати то іхам до сына на хрестини.

Газда пришол домів над раном і был кус пяний. Жена го шторцує:

- Дес был так долго? Ціличку ніч єм ани не здримла!

- А ты думаш, же я дримал?

Зобрав В. Дзядик.

ЗМІСТ - SPIS TREŚCI

ЛЕМКІВЩИНА	2
СЛОВА ДО ЧИТАЧІВ	3
О МУЗЕЮ ФЕДОРА ГОЧА І НЕ ЛЕМ	5
ВАРШАВСКИ ДНЫ ЛЕМКІВСКИ	8
ІІ МЕДЖЕНАРОДНЕ БІЄНАЛЕ ЛЕМКІВСКОЇ КУЛЬТУРИ	13
АДАМЧАКОВЫ О СВОІМ ЖЫТЮ	16
СВЯТО ЛЕМКІВ ЛЬВОВА	25
РЕЗОЛЮЦІА	26
КУС О ЛЕМКІВСКІ СТОРІНЦІ В "НАШІМ СЛОВІ"	2
НА ЛЕМКОВИНІ	31
ДАШТО О СЕЛІ ВІЛЬХОВЕЦ НА ДУКЛЯНЩИНІ	32
ЮВІЛЕЙ ЖЫТЯ ДМИТРА СОЛИНКИ	35
ВАСИЛЬ МАДЗЕЛЯН	38
ПАЗЯ МУРАВЕЦКА	40
OŁOCHOWIECKI KERMESZ 2002	42
ЛИШИЛЫ НАС, ОДИШЛИ ДО ВІЧНОСТИ	44
Я - РУСИН - ЛЕМКО	46
ЄДЕН З ТИСЯЧИВ НАШЫХ ВОЯКІВ	48
ВАНДАЛІЗМ!	49
СПОГАДИ МАЙОРА КОНСТАНТИНА	50
СТОРІНКАМИ ДОЛІ ЛЕМКА ПЕТРА БУРЯКА	55
ЛИСТИ	58
ДОБРО І ЗЛО	61
КОНЦУРИЙКИ	62

КУЛЬТУРА, ИСТОРИЯ И ПАМЯТКЫ ЛЕМКІВ В ПОЛЬЩІ
KULTURA, HISTORIA I ZABYTKI ŁEMKÓW W POLSCE

ЗАГОРОДА ZAHORODA

KWARTALNIK TOWARZYSTWA NA RZECZ ROZWOJU
MUZEUM KULTURY ŁEMKOWSKIEJ W ZYNDRANOWEJ

Wydaje: Rada Towarzystwa Muzealnego w Zyndranowej

Вы́дае: Рада Музейного Товариства в Зиндранові

Redaguje zespół redakcyjny - przewodniczący i członkowie Prezydium Rady
Towarzystwa Muzealnego z pomocą autorów - korespondentów

Редактует редакційний колектив - голова і члени Президії Рады
Музейного Товариства з помочом авторів-кореспондентів

Adres redakcji:

TOWARZYSTWO MUZEALNE W ZYNDRANOWEJ
z dopiskiem "Zahoroda"
38-454 TYLAWA, pow. KROSNO

NALEŻNOŚĆ ZA KWARTALNIK ORAZ POMOC I DARY DLA
MUZEUM PROSIMY NADSYŁAĆ NA KONTO:

NR 86421096-1922-27006-0 GBPZ S.A. Wrocław Filia/Sanok

Podkarpacki Bank Spółdzielczy w Sanoku Oddz. Dukla

Redakcja nie zwraca materiałów nie zamówionych, zastrzega sobie
prawo skracania materiałów oraz używania własnych tytułów.

Redakcja nie zawsze utożsamia się z poglądami reprezentowanymi
przez autorów zamieszczonych materiałów.

Materiały pisane dialektem publikujemy w oryginalnej formie

OD 1996 r. KWARTALNIK DOTUJE
MINISTERSTWO KULTURY I SZTUKI